

Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity
Katedra pedagogiky a psychologie

**Vývoj a zavádění rámcového
vzdělávacího programu pro 2. stupeň
základní školy**

Tomáš Lagron

2007

Diplomová práce

ANOTACE

Tématem mé diplomové práce je zavádění Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) v České republice. Jedná se o zcela nový vzdělávací program, který s sebou přináší nové pojetí a mnohé změny v porovnání s předchozími vzdělávacími programy. V první části diplomové práce je popsána hlavní myšlenka a důvody vzniku tohoto programu. Poté jsem se zaměřil na zavádění Rámcového vzdělávacího programu do základních škol a následně na tvorbu vlastních Školních vzdělávacích programů (ŠVP). Dále je poukázáno na změny ve výuce cizích jazyků. Ve výzkumné části jsou pomocí rozhovorů a dotazníku zjišťovány názory učitelů související s tvorbou a zaváděním RVP do praxe.

ABSTRACT

This thesis deals with the implementation of the Framework Educational Programme of Basic Education (RVP ZV) in the Czech Republic. It is a brand new educational system which brings in many aspects of modern education and also many essential changes in comparison with the previous educational systems. In the first part of this thesis is described the basic philosophy and the main reasons why such a system has been presented. Then I want to concentrate on the implementation of the Framework Educational Programme of Basic Education to the elementary schools and the creation of the School Educational Programme (ŠVP). The differences in teaching methods of foreign languages are also mentioned. In the last part a questionnaire was used to find out the opinions on the new educational system. The results of this research indicate whether the teachers are in favour of it or not.

V první řadě chci poděkovat vedoucímu práce PhDr. Petrovi Havelkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky vztahující se k psaní mé diplomové práce. Dále děkuji svým přátelům, rodině a všem, kteří mi pomohli s distribucí dotazníků do škol, a také lidem, kteří ho vyplnili. Za rozhovory děkuji oběma pánům.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškerou použitou literaturu.

V Českých Budějovicích 20. 4. 2007

.....

Tomáš Lagron

OBSAH

OBSAH	5
ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	10
1.1 Stručná charakteristika	10
1.1.1 Vymezení RVP ZV	11
1.1.2 Principy RVP ZV	12
1.2 Základní vzdělávání	13
1.2.1 Cíle základního vzdělávání	14
1.3 Klíčové kompetence	15
1.4 Vzdělávací oblasti	16
1.5 Průřezová témata	18
1.6 Důvody vzniku RVP	20
1.7 Změny	22
1.8 Rizika a nedostatky RVP ZV	23
2. ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	26
2.1 Stručná charakteristika	26
2.1.1 Struktura ŠVP a obsah jednotlivých částí	27
2.2 Tvorba ŠVP	28
2.3 Pilotní školy	31
2.4 Koordinátor	32
2.5 Rizika a nedostatky ŠVP	33
2.6 Klíčové kompetence v ŠVP	34
2.7 ŠVP ZŠ J. Matiegky, Mělník	35
3. CIZÍ JAZYKY	39
3.1 Historický vývoj vyučování cizích jazyků	39
3.2 Přehled a základní rozdělení metod výuky cizích jazyků	41
3.3 Výuka jazyků v EU	43
3.4 Cizí jazyky v RVP ZV	44
II. PRAKTICKÁ ČÁST	47
4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	48
4.1 Popis výzkumného šetření	48
4.2 Cíl výzkumu	48
4.3 Charakteristika vzorku	49
4.4 Výzkumné metody	50
4.5 Charakteristika proměnných	52
4.6 Výsledky výzkumného šetření a jejich analýza	54
4.6.1 Analýza podle velikosti školy	54
4.6.2 Analýza podle délky praxe učitelů	61
4.6.3 Analýza celkových výsledků	68
4.6.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	74
4.7 Analýza rozhovorů	75

ZÁVĚR	79
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	85
SEZNAM PŘÍLOH	86

ÚVOD

Rámcový vzdělávací program je jedním z nejpodstatnějších, ale také nejdiskutovanějších pedagogických dokumentů, které se týkají současného českého školství, primárním počínaje a středním konče. Jde o zásadní reformu, která má od základu změnit výuku na základních školách. Tradiční školní osnovy mají od září 2007 nahradit takzvané školní vzdělávací programy. Podle některých odborníků, kteří se zabývají vzděláváním, se dokonce jedná o největší revoluci v českém školství od dob Marie Terezie. Na druhé straně se ovšem objevují hlasy, že takových reforem, jako je nynější RVP, už tu bylo hodně, že se stejně žádná neosvědčila. Patrná kontroverznost je jedním z hlavních důvodů, proč jsem si RVP jako téma diplomové práce zvolil.

Pomocí vzdělávacích programů by se měly uskutečnit zásadní úpravy celého vzdělávacího systému. Tyto změny se týkají cílů, podmínek, vztahů, vzdělávacích metod i činností, vzdělávacího obsahu, způsobů hodnocení atd. Největší změna je, že v RVP není učivo povinné, ale pouze doporučené. Pro školu to znamená větší prostor pro uplatnění vhodných metod a forem výuky a možnost přizpůsobit si vzdělávací obsah podle svých potřeb a podle potřeb žáků.

V teoretické části jsou sledovány a zjišťovány důvody, teoretická východiska a koncepci rámcových vzdělávacích programů pro 2. stupeň základní školy, pojetí a hlavní cíle RVP. Dále bych se pak chtěl zmínit o tvorbě školních vzdělávacích programů a jejich možných úskalích na jednotlivých školách, dále pak o jejich očekávaném přínosu. Posledním hlavním tématem, kterému se v teoretické části věnuji, jsou vyučovací metody cizích jazyků, jejich historie, současný stav a změny, které RVP přináší.

Ve výzkumné části jsem chtěl zjistit názory na problémy související s tvorbou a zaváděním RVP do praxe. Pomocí rozhovoru jsem se snažil posoudit důvody, které vedly autory RVP k jeho zavedení od září 2007 na všechny české

základní školy a víceletá gymnázia. S využitím dotazníku jsou zjišťovány postoje učitelů vůči RVP. Tyto postoje a názory učitelů jsou klíčové proto, aby celá reforma mohla být úspěšně přijata.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

1.1 Stručná charakteristika

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je základní dokument, od kterého se bude v příštích letech odvíjet výuka na českých základních a středních školách. Jeho poslední verze je platná od 1.9.2005, kdy k původní verzi přibyla příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Tento dokument obsahuje 95 stran a je volně dostupný na internetu nebo se dá koupit v tištěné podobě. Hlavními autory jsou Jaroslav Jeřábek a Jan Tupý z Výzkumného ústavu pedagogického v Praze.

Z RVP, který je na státní úrovni v systému kurikulárních dokumentů, pak vychází školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), což je konkrétní realizace RVP podle vzdělávacích záměrů školy, které by měly zohledňovat potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy a oprávněné požadavky rodičů nebo zákonných zástupců žáků. Vzdělávací proces na konkrétní škole se pak uskutečňuje podle ŠVP, který si škola sama vypracovala.

Ještě je potřeba zmínit, že RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků. Dokument se skládá ze čtyř hlavních částí:

V 1. části je popsáno vymezení RVP v systému kurikulárních dokumentů, které jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.

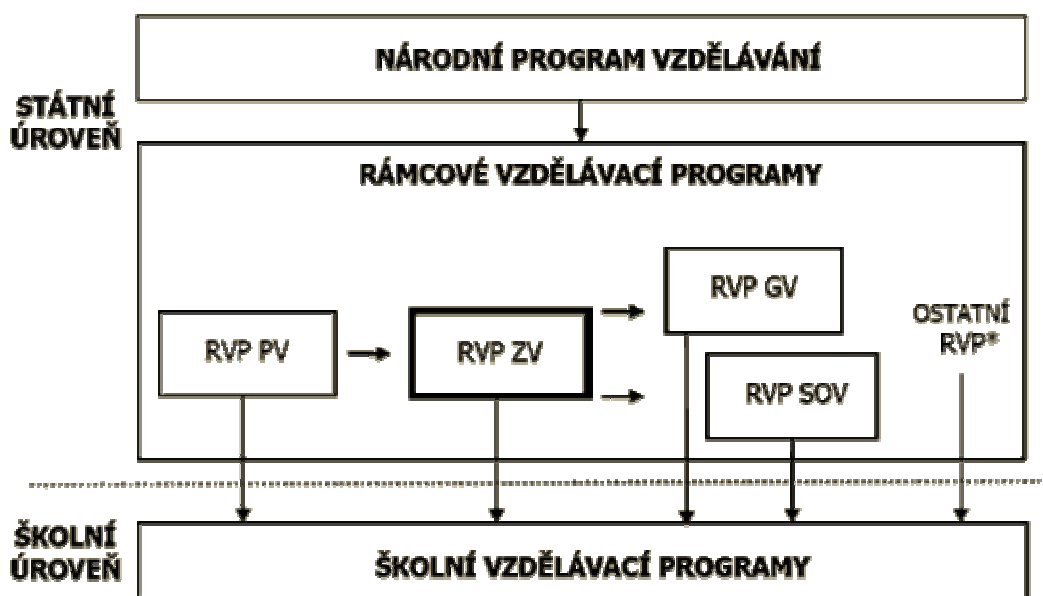
Ve 2. části je charakteristika oboru vzdělávání, v tomto případě základního vzdělání a organizace základního vzdělávání.

Ve 3. části je vysvětleno pojetí a cíle základního vzdělávání. Setkáváme se tu s novými pojmy jako jsou např. *klíčové kompetence*, *přířezová témata*. Předměty tu jsou rozděleny do tzv. *vzdělávacích oblastí*.

Poslední 4. část se věnuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami - tzn. žáků se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním, se sociálním znevýhodněním a nadaných žáků.

1.1.1 Vymezení RVP ZV

Kurikulární politika, která je obsažena v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice (též známá jako Bílá kniha), týkající se předškolního, základního, středního, vyššího odborného a jiného vzdělávání, uvádí do vzdělávacího systému nové kurikulární dokumenty (pedagogické dokumenty, které vymezují legislativní a obsahový rámec). Ty se realizují na dvou úrovních – státní a školní. Do státní úrovně patří RVP, které vlastně určují

Tabulka 1. Systém kurikulárních dokumentů (zdroj: VÚP)

*Legenda: RVP PV - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání; RVP GV - Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání; RVP SOV - Rámcový vzdělávací program (programy) pro střední odborné vzdělávání., * Ostatní RVP - rámcové vzdělávací programy, které kromě výše uvedených vymezuje školský zákon - Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání, Rámcový vzdělávací program pro jazykové vzdělávání, případně další.*

obsah a rozsah vzdělávání. Z nich se pak tvoří ŠVP, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách a které si jednotlivé školy musí vypracovat

samy. Všechny ŠVP musí být v souladu s RVP. Jinými slovy, jednotlivé ŠVP na různých školách mohou být jiné (avšak měly by zohledňovat potřeby a možnosti žáků, reálné podmínky a možnosti školy), ale očekávané výstupy, které jsou popsány v RVP, by měly být stejné. Díky této změně školy dostávají větší autonomii, tudíž si mohou určit své priority ve vyučování a vzdělávání žáků. RVP a ŠVP jsou veřejné dokumenty pro odbornou i neobornou veřejnost. Každý rodič nebo zákonný zástupce si může prohlédnout ŠVP dané školy ještě před umístěním svého dítěte do toho či onoho školního zařízení.

1.1.2 Principy RVP ZV

Zde jsou stanoveny jednotlivé hlavní principy, které se uplatňují v RVP ZV a které jsou zmíněné v manuálu, vydané Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze:

- *navazuje svým pojetím na RVP PV (předškolní vzdělávání) a je východiskem pro koncepci rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání*
- *vymezuje vše, co je společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol*
- *specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jíž by měli žáci dosáhnout na konci základního vzdělávání*
- *vymezuje vzdělávací obsah - očekávané výstupy a učivo*
- *zařazuje jako závaznou součást základního vzdělávání průřezová témata s výrazně formativními funkcemi*
- *podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod a forem výuky ve shodě s individuálními potřebami žáků*

- *umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*
- *je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání*
- *zohledňuje při dosahování cílů základního vzdělávání potřeby a možnosti žáků*
- *vytváří širší nabídku povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků*
- *vytváří příznivé sociální, emocionální i pracovní klima založené na účinné motivaci, spolupráci a aktivizujících metodách výuky*
- *zvýrazní účinnou spolupráci s rodiči žáků*

1.2 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání je jako jediné povinné pro všechny žáky. Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad.

„Povinná školní docházka se vztahuje na státní občany České republiky, dále na občany jiného členského státu Evropské unie a jejich rodinné příslušníky, kteří na území České republiky pobývají na základě zvláštního pobytového povolení, a dále na jiné cizince, kteří mají na území České republiky trvalý pobyt nebo přechodný pobyt na dlouhodobá víza, a azylanty, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníky řízení o udělení mezinárodní ochrany.“ (Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání [školský zákon], ve znění pozdějších předpisů)

Základní vzdělávání na základní škole se dělí do dvou stupňů, 1. stupeň (1. – 5. ročník) a 2. stupeň (6. – 9. ročník). V souladu se školským zákonem je pro realizaci základního vzdělávání vydán RVP ZV. První stupeň navazuje na rodinnou péči a předškolní vzdělávání. Dítě by se mělo pomalu adaptovat na nové prostředí a upevňovat již zažitě návyky a to zejména v oblasti sociální a

hygienické. Druhý stupeň je především zaměřen na získávání znalostí a dovedností, hodnot a postojů, které se poté dají uplatnit v praktickém životě a v konkrétních situacích. Škola by žáka měla vést k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana státu a k demokratickým hodnotám. Výuka by měla být přizpůsobená individuálním potřebám žáka, tzn. nejschopnější, ale i méně nadané děti, musí od školy cítit podporu. O funkci školy se zmiňuje Belz a Siegrist (2001).

„Na základní škole má být poskytováno solidní všeobecné vzdělávání, orientované na situace blízké životu, na zadávání konkrétních úloh a na praktické jednání. Škola má podporovat motivaci a výkonnost žáků, má je vést k zaručeným výsledkům učení a vychovávat je ke vzájemné ohleduplnosti a toleranci.“ (Belz H., Siegrist M., 2001, str.19)

1.2.1 Cíle základního vzdělávání

Tyto cíle mohou být chápány jako představy státu o tom, jak by mělo vzdělávání vypadat, co by mělo žákům přinést, jakých výsledků by se mělo docílit a jakých žádoucích změn je potřeba, aby se dosáhlo efektivity ve vzdělání. Jsou to cíle, které musí instituce poskytující vzdělání postupně splnit. Je ovšem nutné připomenout, že tyto cíle nelze realizovat, pokud se s nimi školy neztotožní a nebudou s nimi souhlasit.

Pokud srovnáme jednotlivé cíle v RVP ZV s předchozími vzdělávacími programy všimneme si, že se tu klade větší důraz na logické myšlení spjaté s realitou, na řešení problému, změněné podmínky života a nové očekávání společnosti jako např.:

- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi*
- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení, podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů*

Dále pak více směřují k dovednostem a postojům žáků. Tzn. postupně poskytovat všeobecné vzdělání orientované zejména na situace blízké životu a na praktické jednání oproti předchozím vzdělávacím programům, kde se kladl důraz na memorizaci faktů, učení se nazpaměť kvůli tomu, „že se to tak vždy učilo“ a prokazování znalostí „kvůli známce,“ bez patrné vazby ke konkrétní situaci. Mezi další cíle, které jsou zmíněné v manuálu RVP ZV, patří např. tyto:

- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci*

1.3 Klíčové kompetence

Jsou novým pojmem, který se v RVP objevuje. Myšlenka klíčových kompetencí je učebním krokem v rozvíjení osobnosti v rámci výchovy a dalšího vzdělání. Jsou to vlastně postoje, dovednosti, hodnoty, které žák využije nejen ve škole, ale hlavně v praktickém životě a ve své profesi.

Náš vzdělávací program není rozhodně první systém, který by zacházel s pojmem *klíčové kompetence*. Jedná se o běžný jev v celé Evropě, avšak jednotlivé země mohou mít různé kompetence jinak pojmenovány nebo přizpůsobeny své tradici, kultuře, prostředí.

RVP určuje pro všechny tři typy vzdělávání, tzn. předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání podobné, respektive stejné klíčové kompetence, které poté na sebe navazují a jejich úroveň se postupně zvyšuje a prohlubuje podle toho, jak se zvyšuje vzdělání a znalosti žáků na jednotlivých stupních vzdělávání. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

- *kompetence k učení*
- *kompetence komunikativní*
- *kompetence k řešení problémů*
- *kompetence sociální a personální*
- *kompetence občanské*
- *kompetence pracovní*

Předpokládá se, že úrovně klíčových kompetencí, kterou popisuje RVP ZV, dosáhnou žáci na konci povinné školní docházky a že škola žákům pomůže tyto kompetence postupně vytvářet. Každý žák je jiný, a proto ne všichni žáci si osvojí kompetence v plné míře. Tu ovlivňuje například typ osobnosti žáka. Proto je třeba při posuzování výsledků žáka brát v potaz jeho osobní pokrok a jeho možnosti v dané kompetenci, nikoliv její míru. To však neznamená, že žák nepotřebuje a nebude získávat vědomosti v jednotlivých vyučovacích předmětech. Ty jsou samozřejmě také zapotřebí. Každá klíčová kompetence se u žáků vytváří postupně, a to tak, že se dílčí vědomosti a dovednosti žáků získané při různých příležitostech propojují, nové informace ovlivňují a modifikují ty staré. Bez konkrétních vědomostí se jednotlivé kompetence mohou těžko rozvíjet. Klíčové kompetence se samozřejmě nerozvíjejí jednotlivě, od sebe odděleně. Naopak se při konkrétních činnostech může rozvíjet více kompetencí najednou, což je přirozené.

1.4 Vzdělávací oblasti

Další z mnoha změn jsou *vzdělávací oblasti*. Ty v sobě slučují několik předmětů (vzdělávacích oborů), které si jsou svým obsahem blízké. Oblasti jsou charakterizovány a je vymezen jejich obsah a význam v rámci základního vzdělávání. Oblasti zdůrazňují činnostní učení a praktické dovednosti. Je tu patrná návaznost v očekávaných výstupech mezi 1. a 2. stupněm (první stupeň je ještě navíc rozdělen do dvou období). Očekávané výstupy jsou činnostně zaměřené na tzv. výstupní kvality, kterými by měli žáci disponovat na konci 3., 5. a 9. ročníku,

tzn. na konci prvního a druhého období 1. stupně a na konci 2. stupně, při přechodu na střední školu (důraz se klade zejména na 5. a 9. ročník). Očekávané výstupy jsou závazné pro všechny školy, tzn., že by průměrný žák měl dosáhnout stejných očekávaných výstupů, ať už je z jakékoliv školy, ať je mu učivo podáno a vysvětleno jakoukoliv formou či způsobem. Těchto výstupů žáci postupně dosáhnou během studia při získávání vědomostí a využití osvojeného učiva v praktických situacích a v běžném životě. Učitelé mají právo na to, aby si očekávané výstupy přizpůsobili, konkretizovali, doplnili podle toho, aby dítě na konci každého období zvládlo to, co se určí. Postupnými kroky, jejichž naplňováním dosahují žáci očekávaných výstupů pak dochází k utváření klíčových kompetencí.

Zde je devět vzdělávacích oblastí, které se vyskytují v RVP ZV:

- *Matematika a její aplikace* (Matematika a její aplikace)
- *Informační a komunikační technologie* (Informační a komunikační technologie)
- *Člověk a jeho svět* (Člověk a jeho svět)
- *Člověk a společnost* (Dějepis, Výchova k občanství)
- *Člověk a příroda* (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)
- *Umění a kultura* (Hudební výchova, Výtvarná výchova)
- *Člověk a zdraví* (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)
- *Člověk a svět práce* (Člověk a svět práce)
- *Jazyk a jazyková komunikace* (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)

Součástí RVP ZV je samozřejmě i učivo, avšak to je nepovinné a je školám pouze doporučeno. To znamená, že si učitelé mohou z učiva vymezeného v RVP ZV vybírat to, které zařadí a které ne, anebo ho mohou nahradit i jiným učivem, pokud vede ke stejně hodnotnému naplnění očekávaných výstupů jako učivo vymezené v RVP ZV. Učivo se stává závazným až po vytvoření vlastního ŠVP. Při výběru učiva je třeba dbát na to, aby žáci nové věci nejen poznávali, ale

dokázali je i použít při praktické činnosti. Učitel má také možnost podle potřeby zvýšit disponibilní časovou dotaci dané oblasti či oboru (na 1. stupni má učitel k dispozici 9 hodin disponibilní časové dotace, na 2. stupni je to dokonce hodin 12).

„Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořen jeden vyučovací předmět nebo více vyučovacích předmětů, případně může vyučovací předmět vzniknout integrací vzdělávacího obsahu více vzdělávacích oborů (integrován vyučovací předmět). RVP ZV umožňuje propojení (integraci) vzdělávacího obsahu na úrovni témat, tematických okruhů, případně vzdělávacích oborů. Integrace vzdělávacího obsahu musí respektovat logiku výstavby jednotlivých vzdělávacích oborů. Základní podmínkou funkční integrace je kvalifikovaný učitel. Záměrem je, aby učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání.“ (RVP ZV, 2005, str. 10)

V RVP ZV se oproti předchozím vzdělávacím programům objevují nové vzdělávací obsahy, které jsou povinné a které reagují na současný trend ve světě. Výuka cizích jazyků se posunula do 3. třídy, celková dotace na 1. stupni je devět hodin. První cizí jazyk pokračuje celým druhým stupněm, potom je tu povinná nabídka druhého cizího jazyka na 2. stupni. Informační a komunikační technologie je povinná již od 1. ročníku atd.

1.5 Průřezová témata

Průřezová témata se stávají další novou a významnou součástí RVP ZV. Reagují na současný svět a jeho problémy. Měly by žáka rozvíjet především v oblasti postojů a hodnot. Nejedná se však o mezipředmětové vztahy, jak bychom se mohli domnívat, neboť ty vycházejí především z učiva. Průřezová témata můžeme vnímat jako oblast, která je ve vzdělávání nezastupitelná. Měla by být pojítkem mezi všemi nebo větším počtem vyučovacích předmětů i mezi

výukou, měla by prolínat život školy i mimoškolní aktivity. Především by také měla podpořit výchovnou funkci vzdělávání.

Všechna témata obsahují charakteristiku průřezového tématu, kde je definován význam a postavení průřezového tématu v rámci základního vzdělávání. Je tu také naznačen vztah k vzdělávacím oblastem a přínos průřezového tématu k rozvoji osobnosti žáka. Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a propojují je. Každá škola si může ve svém ŠVP průřezová témata upravit podle svých záměrů, potřeb a možností. Musí však na 1. a 2. stupeň (nemusí se to týkat všech ročníků) zařadit všechna průřezová témata. Důležité je, aby se průřezová témata propojovala se vzdělávacím obsahem jednotlivých vyučovacích předmětů a také s činností žáků ve škole i mimo ni. Tato podmínka pak určí, do jaké míry budou témata účinná.

Celkem je do RVP ZV zařazeno šest průřezových témat

- *Osobnostní a sociální výchova*
- *Výchova demokratického občana*
- *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech*
- *Multikulturní výchova*
- *Environmentální výchova*
- *Mediální výchova*

Při tvorbě ŠVP by se měla průřezová témata projednávat současně se vzdělávacím obsahem a ne až po něm.

„Významné postavení průřezových témat by se mělo projevit i ve způsobu jejich promyšlení a zařazování do ŠVP. Přiřazovat průřezová témata jaksí "na závěr" do hotových učebních osnov, navíc jen označením tématu a tematického okruhu, by bylo formální. Je třeba předem zvažovat přínos jednotlivých průřezových témat a tematických okruhů pro žáky, hledat jejich vazby k cílům základního vzdělávání a klíčovým kompetencím, hledat jejich přínos pro nabývání

očekávaných výstupů, zvažovat kdy, kam a v jaké podobě budou zařazena do učebních osnov a následně do samotného vzdělávání.“ (Tupý J., Průřezová témata, <http://www.rvp.cz/clanek/6/338>)

1.6 Důvody vzniku RVP

Jeden z tvůrců RVP, Jaroslav Jeřábek, tvrdí, že hlavní důvody byly v podstatě dva. Prvním bylo nějakým způsobem pomoci školám, které se snažily o jiné pojetí a změny ve vyučování a v klimatu školy, což bylo před RVP v podstatě zakázané. Druhým důvodem bylo zjištění, že úspěšné vzdělávací systémy v Evropě se odehrávají především na škole, tzn. že stát pouze určuje základní mantinely – tzv. dvojúrovňové kurikulum. Tato filozofie se v mezinárodních srovnáních jeví jako velice úspěšná. RVP není čistě český vynález, v Evropě funguje mnoho podobných vzdělávacích programů, nicméně co se týká liberalizace vzdělávání, tam je český RVP jeden z nejprogresivnějších.

Dalším podnětem je efektivita vzdělávání - informace, které žák během studia získá, může co nejlepším způsobem později využít v praktickém životě. Efektivní vzdělávání podporuje ekonomickou prosperitu státu. Čím víc vzdělaných lidí, tím lépe. Lidé by se měli vzdělávat v průběhu celého života. Proto se i u nás pomalu začínají objevovat kurzy a obory v tzv. celoživotním vzdělávání.

K tomu, aby co nejvíce lidí získalo co nejvyšší vzdělání, je třeba najít takový způsob vzdělávání, který pomůže zpřístupnit vzdělávání všem žákům, tedy i méně chytrým a hendikepovaným dětem. Tyto děti potřebují od svého okolí cítit podporu, aby viděly, že to co dělají, má nějaký smysl, i když jim to nejde tolik jako chytřejším žákům. Děti je potřeba motivovat, kladně hodnotit jejich osobní pokroky, ukázat jim, že chybovat je lidské. Efektivní vzdělávání nelze postavit jen na posuzování nedostatečností a chyb a na porovnávání s výsledky ostatních, tak jako tomu bylo doposud. Toto zastaralé hodnocení přináší dětem hlavně stres.

Jedním z dalších témat RVP je výběr informací a vědomostí. Tzn. vybrat ty nejdůležitější a nejpodstatnější informace, které se stanou trvalými vědomostmi a které děti mohou v pozdějším životě využít a hned je nezapomenou.

Není možné si všechny vědomosti zapamatovat a udržet v paměti. Není možné se zdaleka naučit všemu, můžeme zvládnout jen část lidského poznání. Proto je důležité, aby se děti učily v souvislostech, uměly si samy nacházet potřebné informace a uměly je zhodnotit a použít pro danou situaci. RVP by v tomto ohledu mohl školám pomoci tím, že jim poskytne větší samostatnost, že si samy rozhodnou, co budou učit, jakým způsobem toho chtějí dosáhnout.

Americká pedagožka Kovaliková (1995) ve své knize kritizuje vzdělávací systém v USA. Dalo by se říci, že je tento vzdělávací systém úplně odlišný od našeho českého, ale není to úplně pravda. V roce 1840 byl totiž v USA zaveden pruský model vzdělávání, totožný s tím, který u nás kdysi zavedla Marie Terezie a který máme v podstatě dodnes, i když s určitými zákonnými úpravami. Jenže v té době se kladly úplně jiné vzdělávací cíle, než je tomu dnes. V současnosti je třeba klást největší důraz na rozvoj individuálních schopností každého člověka.

V úvodu diplomové práce se zmiňují o odbornících, kteří tvrdí, že RVP přináší největší revoluci ve vzdělávání od dob Marie Terezie. Je vidět, že nejsou tak daleko od pravdy. Otázka je, zda RVP, který opravdu přináší řadu změn a novinek, bude úspěšný a zda má šanci se v českém školství natrvalo usadit.

Kovaliková je znepokojena současným stavem a vývojem školství a varuje, že tradiční vzdělávání je v mnohém ohledu mrháním času a úsilím učitelů i žáků a že dost dobře nemůžeme přehlížet malou efektivitu výuky, která navíc není vůbec levnou záležitostí.

„Klasické vzdělávání je ohlazením se zpět; studium minulosti neumožní člověku předvídat a zvládat den po dni život v budoucnosti. Jenom studium současnosti s minulostí jako vztažným rámcem (nikoliv východiskem), připraví žáky na zvládnutí budoucnosti.“

Dále pak uvádí záměr, jak vzdělávání změnit a co je nutné učit.

„Kurikulum 21. století musí být založeno na skutečnosti, nikoliv na předmětech podle jednotlivých vědních disciplín a na učebnicích. Jsme přesvědčeni, že jedinou cestou, jak dosáhnout tohoto cíle, je učit žáky o skutečném životě – o životě nyní.“

„Kurikulum na základní škole by se mělo zcela sestávat z pojmů, dovedností a postojů nebo hodnot, které si můžou osvojit přímou zkušeností.“
(Kovaliková S., 1995, str. 9,13,14)

1.7 Změny

RVP přináší řadu změn, které se týkají předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání. První návrhy se v České republice začaly připravovat již na konci 90. let. Sledovala se a porovnávala se situace u nás s vyspělými státy Evropy. V roce 2001 se tyto návrhy schválily v dokumentu zvaném Bílá kniha, kde se vytyčila filozofie ve vzdělávání pro následujících deset let. Na Bílou knihu navázal právě RVP. Jeho poslední verze je platná od 1.9.2005, kdy k původní verzi přibyla příloha upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Ani tato verze nemusí být definitivní, jelikož je RVP ZV otevřeným dokumentem, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků. Jaké změny tedy RVP oproti předcházejícím vzdělávacím programům přináší?

V prvé řadě je to změna systému. Stát v podstatě omezil své pravomoce tím, že je přenesl o patro níž, tam, kde se vzdělávání skutečně odehrává – tedy na školy. Stát už nevytváří učební osnovy, vymezuje pouze rámec vzdělávání, kde je uvedeno doporučené učivo a předpokládané výsledky vzdělávání. Co se týká vzdělávání jako takového, nejdůležitější změny a největší důraz se klade na tyto oblasti:

- *důraz na výuku cizích jazyků*

- *důraz na výuku informačních a telekomunikačních technologií*
- *umění a schopnost komunikace s jinými lidmi*
- *řešení problémů a rozhodování*
- *učení se způsobům poznávání, tvořivosti a invence*
- *upřednostňování motivujících a aktivizujících metod*
- *posílení autonomie a profesionální odpovědnosti učitele*
- *důraz na spolupráci školy a rodičů žáků*

1.8 Rizika a nedostatky RVP ZV

Jako každý projekt ani RVP ZV není dokonalý. Má řadu nedostatků, které by mohly způsobit jeho negativní přijetí širší veřejnosti.

Jeho první chybu vidím v tom, že RVP ZV nevznikl zesponu, tedy na popud samotných učitelů, kteří mohou být hybateli mnohého, co se na školách děje, ale spíš jako nařízení shora. Tento způsob vzniku určitě do jisté míry ztížil šance na přijetí u řady učitelů, než kdyby za vznikem RVP stáli samotní učitelé. Nebyl vyvinut dostatečný tlak na změnu ve vzdělávání, i když i u nás existují velmi silné důvody pro změnu vzdělávání ve zrychleném společenském, politickém a ekonomickém vývoji světa.

Další problém je relativně krátká doba na vytvoření samostatného ŠVP, které školy na realizaci dostaly. Poslední verze RVP ZV je platná od 1.9. 2005 a již v září 2007 vstoupí v platnost na všechny české základní školy a víceletá gymnázia. Tzn. že učitelé dostali na psaní ŠVP necelé dva roky, což je dost málo času na to, aby se vymyslela koncepce, záměry a vzdělávací cíle.

RVP ZV by mohl být stručnější a obecnější. Současná verze čítá zhruba 100 stránek, což nám může připadat spíše jako vzdělávací program než jen jeho rámec. Objevuje se tu i např. nepovinné učivo, které přece v RVP ZV nemusí být obsaženo vůbec. Možná by také stálo za uvážení zvýšit počet disponibilních hodin, aby školy měly větší volnost v tom, co a jak chtějí učit.

Velká podrobnost je také v klíčových kompetencích, průřezových tématech a cílech základního vzdělávání. V textu je obrovské množství slov, nesrozumitelných formulací a odborných termínů. Pro učitele může být problém zapamatovat si všechny tyto důležité informace a začlenit je do výuky. Na tento fakt upozorňují mnozí učitelé, např. Jakl (2005, str. 8) uvádí:

„Bude obtížné motivovat učitele, ale i rodiče a studenty k tvorbě školního vzdělávacího programu, který musí být postaven na RVP, tedy textu s ne zcela srozumitelnými reformními cíli a obtížně měřitelnými výsledky. Samozřejmě se pokusíme zachovat co nejvíc prostřednictvím volitelných předmětů, ale to už přece není o reformě. RVP sice proklamuje, že otevírá prostor autentické škole, ale když si ho řádek po řádku pročítáte, cítíte, jak vám utahuje šrouby.“

Další obava panuje z toho, že rozdílnost ŠVP v jednotlivých školách může způsobit problémy s přestupy žáků, kteří budou mít odlišné vědomosti, budou probírat rozdílné učivo atd. Jinými slovy, že RVP nerespektuje migraci žáků. Je třeba, aby všechny školy vzaly tvorbu ŠVP opravdu zodpovědně, jinak bude docházet k značným rozdílům v kvalitě škol. Ale ta tradiční představa o tom, že např. v listopadu se všechny děti na všech školách budou učit v matematice zlomky je nenávratně pryč.

Asi největší problém je v nedostatečné informovanosti. Tento fakt ostatně potvrdilo i šetření, které provedla katedra pedagogiky a psychologie PF JČU na jaře roku 2005, z kterého mimo jiné vyplývá, že na otázku: *„Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ, mají až dosud velmi málo informací;“* odpovědělo 97,7% respondentů, že s tímto názorem souhlasí. Jistě, od té doby se situace určitě zlepšila, nicméně i toto číslo můžeme považovat za varovné. Dobrá osvěta a dostupné informace jsou klíčem k tomu, aby mohli učitelé reformu kladně přijmout. Ministerstvo školství v tomto ohledu evidentně selhalo a tento aspekt podcenilo. Na druhou stranu je pravda, že ten, kdo chce, dokáže si informace obstarat. Obzvlášť v dnešní době, kdy má

velký počet domácností k dispozici internet. Ředitel VÚP Jeřábek (2006) se k tomuto tématu vyjadřuje:

„Víme, že problém vnitřní motivace ke změně kantorů existuje. Klíčovou osobností, která by měla ostatní vést, je především ředitel školy. Zaráží mě, když se dozvím, že jsou ředitelé, kteří ještě dnes tvrdí, že nemají dost informací. Ale ty jsou přece objektivně k dispozici! Část kantorské veřejnosti prostě čekala, jak to s reformou dopadne, což je u nás poměrně standardní model chování.“ (Jeřábek J., 2006, str. 8)

K nedostatečné informovanosti bych ještě připojil studenty pedagogických fakult, kteří o RVP nemají téměř žádné ponětí. Přitom je hodně důležité, aby i studenti pedagogických fakult, nastávající učitelé, byli dostatečně informováni a školeni předtím, než se zapojí do praxe. V tomto ohledu je zřejmé, že se podcenila komunikace mezi ministerstvem školství, Výzkumným ústavem pedagogickým a některými pedagogickými fakultami.

Je třeba, aby se i pedagogické fakulty zapojily do reformy vzdělávání tím, že zavedou do svých studijních programů povinné předměty týkající se RVP ZV a tvorby ŠVP. Ulehčí tím práci nejenom školám, ale i studentům, kteří se pak mohou ihned po svém nástupu do školy stát přínosem.

Názory na tvorbu, význam a problémy související se zavedením RVP a ŠVP se budu více zabývat v praktické části diplomové práce. Mým cílem je zjistit, jaká je o RVP informovanost a jaké jsou postoje učitelů vůči němu. Nedostatek informací a nepochopení podstaty změn by se totiž mohlo negativně projevit v přijetí celé reformy.

2. ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

2.1 Stručná charakteristika

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen ŠVP ZV) je dokument, který vychází z RVP ZV. Každá škola je povinna vytvořit si svůj vlastní ŠVP, který by měl být v souladu s konkrétními vzdělávacími cíli, možnostmi školy a potřebami žáků. Škola by měla vymezit své vzdělávací záměry, sestavit učební plán, vypracovat učební osnovy pro jednotlivé předměty, stanovit pravidla pro hodnocení žáků atd. Každý ŠVP musí být v souladu s RVP a nesmí přesáhnout jeho rámec. Jednotlivý ŠVP na různých školách může být jiný, ale očekávané výstupy, které jsou popsány v RVP, by měly být stejné.

ŠVP je veřejný dokument, rodiče by měli mít právo nahlédnout a dostat informace o ŠVP každé školy. Pokud chceme posoudit kvalitu školy, měli bychom se informovat o vzdělávacích záměrech a strategiích a způsobech, kterými je chce škola naplnit. Měli bychom se snažit pochopit, co škola zamýšlí a čeho chce dosáhnout a proč, případně se ptát na konkrétní postupy a organizační kroky. I rodiče by se měli určitým způsobem podílet na chodu školy.

Za ŠVP jsou zodpovědní učitelé a hlavně ředitel školy, který koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo určí někoho z pedagogického sboru, kdo bude zastávat funkci koordinátora. Aby byl ŠVP úspěšný, musí se na něm podílet celý učitelský sbor, protože ten je pak odpovědný za jeho realizaci. Ke každému ŠVP a k jeho realizaci se poté vyjadřuje školská rada, která daný program projednává a hodnotí. Podle znění školského zákona je povinné začít s výukou podle ŠVP, který byl vytvořen na základě RVP ZV, od školního roku 2007/2008. Škola musí mít zpracovaný ŠVP pro všechny ročníky, v nichž se realizuje povinné vzdělávání (zahájení výuky postupně od 1. a 6. ročníku). Zde jsou zásady pro zpracování školního ŠVP stanovené v RVP ZV:

- *je zpracováván v souladu s RVP ZV pro celé období základního vzdělávání nebo pro jeho část, tj. pro ročníky, ve kterých daná škola realizuje základní vzdělávání*
- *zajišťuje rovnoprávný přístup k základnímu vzdělávání pro všechny žáky s povinností školní docházky a přihlíží k jejich vzdělávacím potřebám a možnostem*
- *umožňuje realizaci diferencovaného a individualizovaného vyučování pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i pro žáky mimořádně nadané, pokud to vzdělávání těchto žáků vyžaduje*
- *vytváří předpoklady pro realizaci vzdělávacího obsahu s ohledem na věkové zvláštnosti žáků, a tím pro postupné utváření a rozvíjení klíčových kompetencí*
- *vede k naplňování cílů základního vzdělávání stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy a k naplňování cílového zaměření vzdělávacích oblastí stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni vyučovacích předmětů*
- *je zpracován tak, aby umožňoval učitelům rozvíjet tvořivý styl práce a neomezoval je při uplatnění případných časových i metodických odlišností, které vycházejí ze zkušeností učitelů s efektivními způsoby výuky a z konkrétních potřeb žáků*
- *je vytvářen jako relativně stálý materiál, jehož případné změny v učebním plánu a v učebních osnovách nesmí zasáhnout negativně do vzdělávání žáků v určitém započatém „cyklu“*
- *dodržuje stanovenou strukturu*

2.1.1 Struktura ŠVP a obsah jednotlivých částí

Podle tohoto vzoru, který je volně dostupný na internetu, by každá škola měla vytvořit svůj školní vzdělávací program – viz. příloha P I.

2.2 Tvorba ŠVP

Hlavní smysl je v posílení pedagogické autonomie škol. To s sebou přináší větší pravomoce pro školy, ale také větší zodpovědnost za podobu vzdělávání, výchovné a vzdělávací strategie, volbu vyučovacích metod, dosažené výsledky. Škola má větší možnost reagovat na potřeby svých žáků, může experimentovat a rychleji reagovat, pokud něco nefunguje nebo žákům nevyhovuje.

ŠVP dává školám větší možnost promýšlet a projednávat množství společných úkolů i problémů, vede k týmové práci. Škola si musí napřed uvědomit co, proč a jak chce naučit. Uvědomit si, že se učivo stává prostředníkem vzdělávání a ne jeho cílem. Pokud chce škola sestavit opravdu funkční ŠVP, který by byl žákům ku prospěchu, je potřeba, aby se na něm podíleli týmově všichni učitelé.

ŠVP by měl vést k efektivitě vzdělávání, tzn. aby informace, které žák během studia získá, mohl co nejlepším způsobem později využít v praktickém životě. Je třeba vytvořit podmínky k tomu, aby žáci byli motivováni pro učení, poznávání, praktické činnosti a aktivně se zapojovali do procesu vzdělávání. Žáci by se během studia měli postupně zlepšovat v dovednostech a měli by si vytvářet klíčové kompetence, nejen v oblasti vzdělávací, ale i výchovné. Učení by mělo být zajímavé a tvořivé. O tom, co by mělo přinést kvalitní vyučování, se zmiňuje např. Lokšová (2003, str. 59,81)

„Základem tvořivého vyučování je utváření podmínek pro rozvoj tvořivosti žáků a pro uplatnění různých druhů tvořivých činností ve výuce. To předpokládá uskutečnit didaktickou analýzu obsahu učiva z hlediska možností rozvíjení tvořivosti a metodické postupy orientovat tak, aby žáci získávali poznatky vlastními aktivitami a prostřednictvím vyučovacích metod. Tvořivost představuje jistou dovednost, které se lze naučit, resp. kterou lze ve výuce zdokonalovat.

V našem základním školství – i přes určitý posun v posledních letech – ještě neustále neúměrně převládá vzdělávací funkce školy nad funkcemi výchovnou a rozvíjející. Učení má převážně charakter paměťový, učební látka a

rozsah učiva jsou v některých předmětech předimenzovány, obsah výuky a didaktické metody jsou často málo flexibilní.“

Tvorba účinného vzdělávacího programu je běh na dlouhou trať, jde o časově, organizačně i metodologicky náročnou činnost. Může trvat několik let, než se takový program vytvoří a hlavně než se ověří, zda je opravdu účinný. Nejde o počet stránek, ale o kvalitu, minimální ani maximální rozsah ŠVP není stanoven. ŠVP je jen připravený pedagogický model, projekt, který se až posléze realizuje v konkrétní základní škole. Proto nelze jen hodnotit jak je ŠVP napsán, ale ve skutečnosti by se měla posuzovat kvalita ŠVP až na základě realizace projektu. To lze samozřejmě objektivně posoudit až po několika letech. Proto také projekt ověřování ŠVP nejdříve zkoušely pilotní školy, již od roku 2002, které měly za úkol vytvořit si vlastní ŠVP ZV, zaznamenávat myšlenkové postupy a konkrétní kroky při jeho tvorbě a svými poznatky přispěly k vytvoření definitivní verze Manuálu ZV, který by měl pomoci ostatním školám při tvorbě vlastního ŠVP. Na časovou náročnost tvorby a dalšího vývoje ŠVP upozorňuje např. Prášilová (2006):

„Má-li vzniknout opravdu účinný vzdělávací program, nelze hned jeho první verzi brát jako verzi konečnou. I ten nejlepší projektant nedokáže do detailu „vychytat“ (a tedy v programu zohlednit) všechna možná úskalí, která při realizaci vzdělávacího programu mohou vzniknout. Proto se vzdělávací program opakovaně prověřuje a to, co není funkční, se v něm postupně opravuje – vylepšuje.“ (Prášilová M., 2006, str. 23)

Podle zkušeností pilotních škol je třeba přípravu ŠVP rozdělit do několika fází. První etapa je přípravná fáze, kdy dochází ke vzdělávání učitelů i vedení školy. Je nutné důkladně si prostudovat RVP ZV a pochopit základní pojmy a celou koncepci, sestavit týmy a stanovit si pravidla práce. Odhadovaná doba je zhruba šest měsíců. V druhé fázi dochází k vytvoření plánu a strategie tvorby ŠVP a k stanovení zaměření a cílů školy. Doba tři – pět měsíců. Třetí etapa je tvorba učebního plánu a trvá zhruba pět měsíců. Školní týmy musí sestavit

časovou dotaci jednotlivých předmětů, dále vypracovat návrhy na volitelné předměty. Při tvorbě učebního plánu je nutné přijmout skutečnost, že učivo je pouze prostředkem sloužícím k dosažení očekávaných výstupů a rozvíjení klíčových kompetencí a ne cílem vzdělávání. Před grafickým zpracováním ŠVP ještě předchází rozpracování učebních osnov, které trvá kolem pěti měsíců. Zde se vypracovává charakteristika vzdělávacích oborů a vyučovacích předmětů, musí docházet ke spolupráci mezi pedagogy 1. a 2. stupně i v rámci oborů. Začlenění průřezových témat a způsoby jejich realizace jsou dalším důležitým bodem této etapy. Každá škola si může ve svém ŠVP průřezová témata upravit podle svých záměrů, potřeb a možností. Musí však na 1. a 2. stupeň zařadit všechna průřezová témata.

Správný ŠVP ZV by měl mít zřetelně stanovené vzdělávací cíle, tzn. měl by jasně udávat, co má absolvent 1. a 2. stupně umět. Naplňování těchto cílů musí být průběžně monitorováno, zda k nim žák opravdu směřuje. Kvalita projektu se však projeví až v okamžiku, kdy se potvrdí jeho účinnost, což nastane teprve tehdy, až z celého cyklu projektu vystoupí žák, který zvládá cíle a dovednosti stanovené na začátku celého projektu. V případě základních škol je tato doba devět let.

Aby ŠVP měl naději na úspěch, musí se učitelé dokonale seznámit s RVP ZV a pochopit jeho klíčové body. Musí být přesvědčeni o správnosti tvorby takového projektu a pochopit, že pouze spolupráce celého pedagogického sboru vede k vytvoření účinného ŠVP, za který je pak škola odpovědná. Základní je otázka vzdělávacích cílů. Pasch (2005) o nich hovoří následujícím způsobem:

„Je to vyjádření záměrů vzdělávání, které si vzdělávací systém volí jako zásadní orientační body při přípravě a plánování vyučování. Obecné vzdělávací cíle často popisují větší objem látky, například látku celého ročníku nebo dlouhodobějšího tématického celku. I když je možno tyto cíle formulovat konkrétním a exaktním jazykem, má většina obecných vzdělávacích cílů

všeobecnou povahu. Proto je třeba je dále analyzovat, dříve než jich je použito jako vodítka při přípravě výuky.“ (Pasch M. a kol., 2005, str. 44)

2.3 Pilotní školy

S pilotními školami se začalo pracovat od roku 2002, po zpracování 2. verze RVP ZV. Měly ověřovat tvorbu ŠVP ZV. Celkem bylo vybráno 56 základních škol. Ověření tvorby mělo dvě fáze. V první fázi se školy hlavně seznamovaly s obsahem a smyslem RVP ZV jako podkladem pro tvorbu ŠVP ZV. Ve druhé fázi šlo hlavně o vlastní tvorbu vlastního ŠVP a o vytvoření definitivní verze Manuálu ZV, který by měl pomoci ostatním školám při tvorbě vlastního ŠVP. Pilotní školy se svými zkušenostmi, připomínkami a názory významně podílely na úpravách 3. i 4. verze RVP ZV. Pilotní školy měly složitou situaci v tom, že začaly zpracovávat vlastní ŠVP podle 2. verze RVP ZV, ale dokončily je podle 4. verze, což znamenalo nutné opravení již rozpracovaného ŠVP. Celkem dokončilo projekt ověřování tvorby ŠVP ZV 46 škol, z nich 38 odevzdalo úplný program.

Od září 2004 probíhá na šestnácti pilotních školách výuka podle jejich vlastních školních vzdělávacích programů, z toho čtrnáct škol ověřuje výuku podle ŠVP na 1. a 2. stupni, v rámci projektu Pilot Z. Cílem projektu je ověřit fungování systému dvoustupňové tvorby kurikula v základním vzdělávání. Dále se projekt zaměřuje na vzdělávání pedagogických pracovníků pilotních škol, evaluaci práce školy. Zároveň dochází k ověřování pilotních školních vzdělávacích programů, které mimo to pracují s navýšenou hodinovou dotací u ICT a cizích jazyků .

Právě tyto školy jsou velmi důležitým zdrojem informací pro ostatní školy, kde se ŠVP teprve tvoří. Učitelé pilotních škol pomáhají svými zkušenostmi a radami, probíhají různá školení, semináře, setkání, což může být velice přínosné pro ty, kteří potřebují pomoc a nevědí si rady s tvorbou ŠVP. Přehled pilotních škol zapojených do projektu Pilot Z:

- ✓ ZŠ Nuselská, Havlíčkův Brod
- ✓ ZŠ Dr. J. Malíka, Chrudim
- ✓ ZŠ Albertova, Kroměříž
- ✓ 5. ZŠ Lesní 14, Liberec
- ✓ ZŠ Lysice
- ✓ ZŠ J. Matiegky, Mělník
- ✓ ZŠ Nemyčeves
- ✓ ZŠ Kosmonautů, Ostrava-Zábřeh
- ✓ ZŠ Londýnská, Praha 2
- ✓ ZŠ Táborská, Praha 4
- ✓ FZŠ Chlupova, Praha 5
- ✓ ZŠ Novoborská, Praha 9
- ✓ ZŠ Vodňanská, Prachatice
- ✓ ZŠ Žižkova, Turnov
- ✓ ZŠ ul. SNP 6, Ústí n. Labem
- ✓ ZŠ Vrané n. Vltavou

2.4 Koordinátor

Od října 2005 začal fungovat projekt Koordinátor, který má za úkol proškolit koordinátory z jednotlivých škol. Právě koordinátor hraje důležitou roli při vytváření ŠVP. Je to vyslanec školy, který se účastní různých školení, besed, schůzí týkajících se tvoření ŠVP. Má za úkol pomáhat svým kolegům najít tu nejvhodnější cestu k vlastnímu programu. Nikde není určeno, kdo má koordinátorem být, ale ve většině případů je jím samotný ředitel školy a to proto, že je za školní program nejvíce odpovědný. Záleží samozřejmě na konkrétní situaci v každé škole, koordinátorem může být kdokoliv z pedagogické sboru, kdo dané problematice rozumí, má přirozenou autoritu, je zodpovědný a s potřebou změny vzdělávacího systému a s tvorbou ŠVP se ztotožňuje. Koordinátor by měl

rozumět tomu, co, proč a jakým způsobem se v reformě děje a měl by ostatní učitele umět motivovat a samozřejmě by měl detailně rozumět dokumentu RVP ZV i struktuře ŠVP. I když se všichni shodují, že role koordinátora je při tvorbě ŠVP důležitá, školy nemají povinnost koordinátora mít ani nechat jej vyškolit. Jisté však je, že dobře proškolený a schopný koordinátor může značným způsobem tvorbu ŠVP na škole usnadnit.

„Naším zájmem je předat koordinátorům určitou zásobu činností, způsobů řízení týmu. Utvrdit je v tom, že ŠVP lze vytvořit. Že mnoho věcí znají, jen je třeba se na něco dívat z jiného úhlu. Desítky škol tímto procesem prošly. Některé už podle vlastního programu začaly učit, další podle něj budou učit v příštím školním roce. A zvládnou to bez pomoci proškolených koordinátorů. Podle mého názoru největší část úspěchu závisí na tom, s čím škola do tvorby ŠVP půjde. Do značné míry tedy jde o motivaci, naladění, o to, zda vědí co jim proces tvorby může přinést, a proto jej podstupují.“ (Tupý J., 2005, str. 8)

2.5 Rizika a nedostatky ŠVP

Je zřejmé, že ŠVP může některým školám činit problémy, nicméně každá škola ho musí zhotovit. Největší riziko je v odmítnutí celé reformy. Pokud učitelé nebudou dostatečně motivováni k tomu něco vytvářet, nebo pokud budou přesvědčeni, že to, co dělají, je jen příkaz z ministerstva, který nepovede ke zkvalitnění vzdělávání žáků, těžko se účinný ŠVP povede.

Další riziko plyne z toho, že jsou školy ve vytváření vlastního programu nezkušené (až na některé školy, které se již dříve snažily o alternativní přístup ke vzdělávání), a proto hrozí problémy, které jsou běžné při vytváření každého jiného projektu jako např. špatně zorganizovaná práce, nereálné představy, které jsou nad možností školy a žáků. Určitě se objeví i případy, kdy se školy pokusí ŠVP odněkud opsat, což by byla velká chyba a popřelo by to filozofii celé reformy.

Problémy mohou nastat i při zpracování nových pojmů a témat, která se v RVP objevují, jako jsou např. klíčové kompetence, průřezová témata atd. Rozpracování celého ŠVP by mělo být přehledné a jednoznačné, aby mu každý rozuměl. Při tvorbě ŠVP je více důležitá všeobecná diskuze mezi učiteli o pojetí a podobě ŠVP, než samotné psaní dokumentu.

Největší nedostatek ŠVP vidím v tom, že školám někdo něco přikazuje a stavět na tomto celou koncepci reformy mi přijde nešťastné. Ano, školy mají relativní volnost v tom, jak si ŠVP zpracují a co v něm chtějí mít, ale na druhou stranu se musí držet RVP a nepřesáhnout jeho rámec. Navíc velká podrobnost RVP ZV v klíčových kompetencích, průřezových tématech a cílech základního vzdělávání a vůbec rozsah celého dokumentu nepřidá na volnosti v tvorbě ŠVP.

Další nedostatek je krátká doba na vytvoření samostatného ŠVP, které školy na jeho realizaci dostaly. Dva roky je málo na to, aby se v klidu vymyslela koncepce, záměry a vzdělávací cíle školy. Samozřejmě, že školy mohly s přípravami začít dřív, než se definitivně vědělo, že RVP ZV vstoupí v platnost (1.9. 2005), ale většina škol prostě čekala, jak to s reformou dopadne a jestli nebude zrušena.

Jelikož ŠVP vychází z RVP, což je dost obsáhlý a komplikovaný dokument, i ŠVP by potřeboval zjednodušit. Proč se třeba mají znovu opisovat klíčové kompetence a očekávané výstupy, když už jsou obsaženy v RVP? Daleko jednodušší by bylo, kdyby si každá škola ve svém ŠVP popsala to, co chce dělat navíc, přidala by si své klíčové kompetence k těm povinným z RVP. Tak by bylo na první pohled patrné, co považuje škola za důležité a v čem se odlišuje od jiné školy. Tím by se ŠVP zjednodušil, zkrátil a zpřehlednil.

Nicméně i za těchto zmíněných podmínek lze kvalitní ŠVP zhotovit.

2.6 Klíčové kompetence v ŠVP

Jde o nový pojem, který RVP vymezuje. Pro učitele se tento cíl může stát obtížným, protože s jeho realizací mají nulové zkušenosti. Pokud chceme u žáka

dosáhnout klíčových kompetencí, které RVP ZV povinně stanovuje, je třeba zvolit takové vzdělávací a výchovné strategie, které zajistí jejich systematický rozvoj. Může se jednat o různé metody a formy práce, které si učitelé zvolí a které se pak budou uplatňovat v jednotlivých předmětech i v celé škole.

Předpokládá se, že úrovně klíčových kompetencí, kterou popisuje RVP ZV, dosáhnou žáci postupným vývojem na konci povinné školní docházky. Každá klíčová kompetence se u žáků vytváří postupně - a to tak, že se dílčí vědomosti a dovednosti žáků získané při různých příležitostech propojují, nové informace ovlivňují a modifikují ty staré. Bez konkrétních vědomostí se jednotlivé kompetence mohou těžko rozvíjet.

Výuku, která povede k vytváření kompetencí, je důležité si naplánovat tak, aby postupně docházelo k rozložení kompetence na řadu jednotlivých dovedností, znalostí nebo postojů, z nichž se skládá. Jinými slovy jde o schopnost pojmenovat to, co všechno má umět žák, o kterém můžeme říct, že má např. komunikativní kompetenci.

2.7 ŠVP ZŠ J. Matiegky, Mělník

Tato škola byla roku 2002 vybrána mezi 56 škol z celé České republiky, které měly ověřit tvorbu ŠVP ZV tím, že si vytvoří svůj vlastní program. ZŠ Jindřicha Matiegky vytvořila program MATĚJ, který je zaměřen na matematiku, tělesnou výchovu a jazyky. Od roku 2003/2004 se podle tohoto programu vyučuje ve všech ročnících. Program MATĚJ je hodnocen jako jeden z nejlepších ŠVP. V současné době je ZŠ J. Matiegky jednou z šestnácti pilotních škol v ČR, finanční prostředky na ověřování ŠVP získává z Evropského sociálního fondu. Pomáhá ostatním školám, které si svůj ŠVP teprve vytvářejí.

Mimo jiné škola věnuje zvláštní péči integrovaným žákům s různými vadami a s poruchami učení a také talentovaným žákům. Talentovaným žákům dává škola příležitost uplatnit se zejména v matematických třídách, které jsou zakládány na 2. stupni ZŠ a obsahují náročnější rozšířenou výuku vybraných

předmětů. Pro žáky s různými vadami a s poruchami učení připravuje individuální výchovně vzdělávací plány a specializovanou výuku (ambulantní dyslektické a logopedické nácviky) vybraných předmětů.

Kromě moderní internetové učebny a digitální audiovizuální techniky škola také nabízí mnoho mimoškolních aktivit jako povinný plavecký výcvik, školy v přírodě, terénní praktika, sportovní kurzy, zahraniční poznávací zájezdy, ba dokonce i letní dětské tábory.

ŠVP MATĚJ je velmi přehledně a srozumitelně zpracován. V charakteristice školního vzdělávání je stanoveno pět hlavních vzdělávacích priorit:

- *poskytovat kvalitní základní vzdělání pomocí „aktivní dovednosti“ žáků*
- *rozvíjet schopnosti matematicky nadaných žáků – pokračovat v tradici matematických tříd*
- *pomoci žákům se speciálními vzdělávacími potřebami – disponibilním navýšením dotací matematiky a českého jazyka o vyrovnávací a specializované hodiny*
- *podporovat rozvíjení pohybových dovedností žáků ve školních i mimoškolních sportovních aktivitách*
- *rozvíjet komunikační dovednosti žáků v mateřském a cizím jazyce, v informačních a komunikačních technologiích, v sociálních vztazích*

Ve výchovných a vzdělávacích strategiích jsou jasně popsány společné postupy, které vedou k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Zajímavé je motto, které se vztahuje ke klíčovým kompetencím:

„Klíčové kompetence nemůže žákům pomáhat vytvářet a rozvíjet ten, kdo si je dosud nevytvořil sám a kdo je sám v sobě dále nerozvíjí“

Následuje vysvětlení jak probíhá práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a s mimořádně nadanými žáky. Škola uplatňuje kombinaci selektivního

a inkluzivního přístupu. Vše je opět přehledně zpracované. V další kapitole je popsán způsob zpracování učebních osnov jednotlivých vyučovacích předmětů v ŠVP. Cílem výuky je vždy některá z konkrétních dovedností formulovaných jako konkretizovaný výstup žáka v učebních osnovách každého předmětu.

Velmi zajímavě a originálně je vymezeno začlenění průřezových témat. Ke každému z šest povinných průřezových témat (z RVP ZV) je vytvořen projekt, který se skládá z několika tematických okruhů, ty se pak realizují jednotlivými dílčími projekty. Je zde uveden ročník, ve kterém se dílčí projekt uskuteční a hodinová dotace.

Např. k průřezovému tématu *Výchova demokratického občana* je vytvořen projekt „*Chraň sebe i své kamarády*“, který se dále dělí do čtyř tematických okruhů, které jsou realizovány pomocí tří dílčích projektů:

Průřezové téma 2: *Výchova demokratického občana* – projekt 2: *Chraň sebe i své kamarády*

Tematické okruhy (TO):

TO 2.1 Občanská společnost a škola

TO 2.2 Občan, občanská společnost a stát

TO 2.3 Formy participace občanů v politickém životě

TO 2.4 Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

Označení dílčího projektu	Název dílčího projektu	Cílová skupina žáků	Časová dotace	Čerpání časové dotace	TO
P 2.1	Plamen přátelství	3. ročník	2 týdny	Prv, Čj, Tv, Hv	2.1, 2.2, 2.3
P 2.2	I děti mají svá práva a povinnosti	3. ročník	5 hodin	Prv, Čj, Pv, Cizí jazyk	2.1, 2.2
P 2.3	Na plavbě Demokracie	7. ročník	4 hodiny	Čj, V1, Vv, Pv, Hv	2.1, 2.3, 2.4

Realizace tematických okruhů jednotlivými dílčími projekty:

TO:	1. stupeň	2. stupeň
Občanská společnost a škola	P 2.1 – 3. ročník P 2.2 – 3. ročník	
Občan, občanská společnost a stát	P 2.1 – 3. ročník P 2.2 – 3. ročník	P 2.3 – 7. ročník
Formy participace občanů v politickém životě		P 2.3 – 7. ročník
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování	P 2.1 – 3. ročník	P 2.3 – 7. ročník

Tabulka 2. (Zdroj: Školní vzdělávací program MATĚJ, verze 2005/2006 – 1)

Poté následuje učební plán, od kdy jsou jednotlivé předměty povinné, jejich časová dotace a rozdělení do vzdělávacích oblastí, využití disponibilní časové dotace na 1. a 2. stupni a organizace výchovy. Jako součást výchovně vzdělávací činnosti školy jsou do ŠVP zařazeny i pravidelné školní akce (povinný plavecký výcvik, škola v přírodě apod.).

V další kapitole jsou detailně popsány jednotlivé předměty. Charakteristika, obsahové a časové vymezení předmětu, výchovné a vzdělávací strategie, očekávané výstupy, nástroje hodnocení.

V poslední kapitole je hodnocení žáků a autoevaluace školy, kde jsou jasně daná pravidla a způsoby hodnocení. Hodnocení žáka vychází z posouzení míry dosažení očekávaných výstupů formulovaných v učebních osnovách jednotlivých předmětů ŠVP. Hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení je vyjádřeno klasifikačním stupněm, slovně, nebo kombinací obou způsobů. O způsobu hodnocení rozhoduje ředitel školy se souhlasem školské rady.

Nakonec následuje příloha, která obsahuje šest zmíněných projektů k průřezovým tématům, kde jsou přehledně zmíněné cíle, časový plán a hodnocení projektu.

ŠVP MATĚJ je velmi dobře zpracovaný, je vidět, že si na něm dal učitelský sbor velmi záležet. Ne nadarmo je hodnocen jako jeden z nejlepších ŠVP. Jednotlivé části jsou srozumitelně a detailně popsány, má zřetelně stanovené vzdělávací cíle, jakým způsobem se jich má dosáhnout a jasně udává co má absolvent 1. a 2. stupně umět. Velmi originálně jsou řešena průřezová témata – formou tematických okruhů a dílčích projektů.

Je vidět, že se kvalitní ŠVP dá zhotovit, i když to je velmi pracná záležitost, ale je potřeba spoluúčast všech učitelů pedagogického sboru. Za ŠVP jsou totiž odpovědní úplně všichni stejně – jako tým.

3. CIZÍ JAZYKY

3.1 Historický vývoj vyučování cizích jazyků

Cizí jazyky a jejich znalost patří a vždy patřila mezi základní potřeby naší společnosti. Již od počátků lidstva byly jazyky nutnou potřebou k dorozumívání, jelikož docházelo k setkávání různých kultur a ke komunikaci mezi odlišnými národy. Počátky vývoje cílené výuky cizích jazyků se datují do starověku a od té doby se neustále objevují nové a nové přístupy a vzdělávací metody, které čerpají ze zkušeností předešlých generací, ale v současné době také hlavně z poznatků moderní vědy.

Za předchůdce prvních učebnic cizích jazyků můžeme považovat sumersko-akkadské dvojjazyčné texty. K jejich záznamu docházelo na hliněné tabulky, jednalo se však o pouhé překlady, nikoliv o didaktické texty.

Skutečné počátky výuky cizích jazyků spadají až do období antiky. Římané se totiž museli učit řečtinu, aby byli schopni porozumět řecké kultuře, na jejíchž základech vystavěli svoji vlastní civilizaci. Řecko se v té době pro ně stalo vzorem. Při výuce řečtiny se kladl důraz na učení pomocí drilových cvičení a na paměťové učení. Učila se gramatika, fonetika, morfologie a slovní zásoba. Hlavním cílem nebylo používání jazyka v mluveném projevu, ale spíše k interpretaci textů. Žáci se učili nazpaměť poučky nebo veršované texty.

Z důvodu rostoucího obdivu k nejstarším památkám řecké literatury zájem o gramatiku neustále stoupal. Od 3. století př. n. l. se největšímu obdivu těšil Homér. Vzhledem k tomu, že jeho díla byla v té době stará skoro pět set let a že se jazyk za tu dobu velmi změnil, bylo třeba vysvětlovat neznámá slova a archaismy, což jen zvýšilo zájem o gramatické studie a analýzy.

Nejvýznamnějším gramatikem byl Řek Dionysios Thrácký, který je autorem první řecké gramatiky *Technē grammatikē*. Rozdělil slovní druhy do

osmi kategorií a stanovil tak klasifikaci slovních druhů, která se uplatňovala po dalších tisíc let.

Poté se na dlouhou dobu stala nejdůležitější jazykem latina, která se pokládala za jazyk bohů. Stala se vzorem i pro jiné jazyky a mnoho dnešních jazyků má podobné rysy jako měla latina. Ve středověkém školství hrála velmi významnou roli gramatika, znamenala totiž co latinský jazyk. Latina se používala jako bohoslužebný jazyk římskokatolické církve a byla v ní psaná i díla nejstarších církevních spisovatelů. Proto byla latina po dlouhou dobu považována za jediný skutečný jazyk. V této době se objevují i tzv. vulgární (lidové) jazyky, které se zformovaly z latiny. Až do 12. století se užívalo spisů římských gramatiků k praktické výuce latiny téměř beze změny. Díla, která se snažila o hlubší rozbor gramatických jevů a která se nespokojovala jen s prostým popisem latiny se objevují až ve vrcholném období scholastiky.

Díky vynálezu knihtisku v 15. století se studium jazyka rozšířilo i mezi obyčejné lidi. Gramatikové se od výhradního zájmu o latinu pomalu začínali zajímat i o popis národních jazyků. V roce 1492 vzniká první gramatika moderního jazyka - španělská Gramática de la lengua castellana, jejím autorem je Antonio de Nebrija. V první polovině 16. století vycházelo mnoho dalších gramatik, z nichž část byla psána v latině, část v jiném příslušném moderním jazyce.

V 17. a 18. století se objevil nový myšlenkový proud zaměřený proti církvi - osvícenství. V tomto období je patrný zájem o lingvistiku, množství jazykovědných prací prudce stouplo, neboť k lingvistickým otázkám se vyjadřovala nejen většina filozofů, nýbrž i stále rostoucí množství specialistů. V tomto období se také setkáváme s J.A.Komenským, který zastával názor, že by se součástí učení měly stát i národní jazyky a nejen latina a že vyučování všech předmětů by mělo probíhat nejdříve v mateřském jazyce, protože mu žáci lépe rozumí a až později v latině a řečtině. Cílem u učení jazyka bylo, aby se žáci naučili správně vyjadřovat.

V 18. a 19. století se dostávají do popředí zájmu metody, které upřednostňují přirozené osvojování jazyka pomocí zahraničních učitelů. Zaznívají také názory, že by se jazyky neměly učit od raného dětství a že nejlepší metoda učení jazyka je pomocí spontánního osvojování a imitací, bez podrobného výkladu gramatiky. Od počátků 19. století se ve výuce jazyků uplatňují poznatky z psychologie a ostatních moderních věd.

Ve 20. století se objevuje celá řada nových metod, které pracují s novými poznatky psychologie a ostatních přírodních věd. Objevuje se strukturalismus (rozlišování metody synchronní a diachronní, jazykového systému - *langue* a jazykového chování - *parole*), jehož nejdůležitějším představitelem je Ferdinand de Saussure. V současné době se nejvíce uplatňuje americký strukturalismus, jehož představitelem je Leonard Bloomfield a koncepce generativní a transformační gramatiky vycházející z Noama Chomského a behavioristů.

3.2 Přehled a základní rozdělení metod výuky cizích jazyků

Ve výuce cizích jazyků jsou dva hlavní přístupy. První z těchto přístupů vnímá řeč jako dovednost, kterou si každý člověk osvojuje intuitivně napodobováním a upevňováním vzorů ze svého okolí. Tato metoda se nazývá *přirozená*. Při hodinách se mluví pouze daným cizím jazykem, hodiny většinou vede cizojazyčný lektor nebo učitel, který jazyk ovládá na perfektní úrovni. Tématem hodiny jsou věci z každodenního života, kultury. Přirozený přístup se používal již ve starověku, dnes je součástí i mnoha současných metod.

Úplně jiný způsob výuky je druhý přístup, tzv. metoda *gramaticko-překládací*, která se používala zejména při výuce latiny. Zakládá se na perfektní znalosti gramatiky a morfolgie daného jazyka. Učilo se pomocí překladu vět, z cizího jazyka do mateřského a zpět. Učitel vysvětloval gramatiku v mateřském jazyce a gramatická pravidla se ukazovala pomocí deduktivního způsobu. Slovní zásoba se učí většinou formou izolovaných slov a gramatika pomocí

propracovaných pravidel, která jsou demonstrována na jednotlivých překladových větách. Mluvenému projevu se nevěnuje velká pozornost.

Jako reakce na tuto metodu vznikla na konci 19.století metoda *přímá*. Jazyk je především prostředek komunikace, důraz se klade na mluvený projev a správnou výslovnost. V hodinách se nepoužívá mateřský jazyk a překlad. Jazyk se vyučuje pomocí intuitivního chování a napodobování. Na gramatiku se neklade důraz.

Další je metoda *smíšená*. Snaží se o kompromis a spojuje některé prvky dvou předcházejících metod. Žáci pracují s textem, jehož postupným čtením si mají osvojit zákonitosti daného jazyka. Důraz je kladen na správnou výslovnost a na to, aby každý žák aktivně jazyk zvládal.

Poté se ve vyučovacích metodách začíná uplatňovat psychologie, lingvistika a další moderní vědecké obory.

Dvě vyučovací metody, které vycházejí z těchto moderních poznatků jsou metody *audioorální* a *audiovizuální*. Obě se inspirovaly v behavioristické psychologii a navazují v mnohém na tzv. přímou metodu. Jazyk se osvojuje zvykem a pomocí opakovacích drilových cvičení. Žáci memorují a stále dokola opakují celek několika vět. Mateřský jazyk se skoro nepoužívá, gramatika se téměř neprobírá. Důležitá je dokonalá výslovnost. Obě tyto metody vznikly během 2. světové války kvůli potřebě rychle vyškolit vojáky pro špionážní účely.

Při výuce cizího jazyka často dochází ke konfrontaci s jazykem mateřským. Pokud dochází k uvědomělému a soustavnému srovnávání cizího jazyka s mateřským, jde o metodu *srovnávací*. Ta se začala uplatňovat v 17. století zásluhou J.A. Komenského.

Na konci 19. a ve 20. století se objevuje řada moderních metod, které kladou důraz na to, aby výuka vycházela ze skutečného současného mluveného jazyka a ne z literárních textů. Většina těchto metod navazuje na tradici metody přímé.

Zprostředkovací metoda se snaží o kompromis mezi metodou gramaticko-překládací a přímou. Žák by měl rozumět, být schopen komunikovat a plynule se vyjadřovat. Učí se jak napodobováním učitele, tak i gramatickým výkladem. V jistých případech se uplatňuje i překlad.

Čtecí metoda se snaží o porozumění čtenému textu. Vychází z předpokladu, že se žák vyskytuje v prostředí, izolovaně od cizího jazyka, s kterým se nemůže setkat. Tato metoda byla vyvinuta pro potřeby výuky angličtiny na Dálném východě.

V posledních letech se začíná nejvíce používat *komunikativní* metoda. Vychází hlavně z běžného života a také z psychologických poznatků. Hlavním cílem této metody je komunikativní znalost jazyka a schopnost vyjadřovat plynule a přirozeně své myšlenky. Výuka obsahuje i procvičování gramatiky, psaní a čtení. Učitel k tomu, aby zjistil, zda žáci rozumí, používá otázky týkající se probíraného tématu. V této metodě je patrná snaha využít nové poznatky v praktickém životě a tomu i odpovídají probíraná témata a slovní zásoba.

Nelze jasně říci, která metoda je nejlepší a při které se toho žák nejvíce naučí, ale jde o to, aby byl žák schopen zvládnout základní komunikační situace, do kterých se může dostat, a aby rozuměl. V takovém případě není potřeba znát detailně všechna gramatická pravidla a poučky, i když určité povědomí o fungování jazyka je nezbytné. Tomuto pojetí se nejvíce přibližuje metoda komunikativní, která se v poslední době stala ve světě trendem ve vyučování cizích jazyků.

3.3 Výuka jazyků v EU

V Evropě je 25 členských států a 20 oficiálních jazyků. V momentu přijetí do Unie si každý stát volí jeden či více oficiálních jazyků.

Co se týká výuky jazyků situace je rozdílná v každé zemi. Podle nedávné studie *Eurobarometr* je polovina občanů Unie schopná mluvit kromě mateřštiny ještě jedním jazykem. Nejlepší je situace v Lucembursku, kde 99% obyvatel umí

minimálně jeden cizí jazyk, zatímco v Maďarsku to je 29%. Jako další příklad rozdílné kvality ve vzdělávání může být doba, kdy se s výukou cizích jazyků začíná. Ve Finsku se tak děje na 1. stupni ZŠ, zatímco v Maďarsku to je 2. stupeň ZŠ.

V roce 2002 došlo v Barceloně k setkání všech ministrů zahraničí členských států EU, kde se řešila společná politika ve vyučování jazyků. Společné stanovisko je takové, že se s výukou cizích jazyků u dětí musí začít co nejdříve, tzn. pokud možno na 1. stupni ZŠ. Povinné cizí jazyky na ZŠ by měly být minimálně dva.

Se zavedením RVP ZV v České republice je škola povinna poskytnout žákům na ZŠ dva cizí jazyky. Jako první cizí jazyk MŠMT doporučuje angličtina (nyní se angličtina jako první cizí jazyk učí asi ze 70%, následuje němčina s necelými 30%), výuka začíná ve 3. ročníku. Další cizí jazyk musí začít nejpozději v 8. ročníku.

Evropská unie podporuje cizí jazyky pomocí různých výměnných studentských programů, kde student z univerzity jednoho státu jede studovat do druhé země na partnerskou univerzitu. Mezi takové programy patří např. *Leonardo da Vinci*, *Erasmus*. Pobyty trvají od tří měsíců až po jeden rok. Je to velmi dobrá příležitost jak se naučit jazyk a seznámit se s kulturou a zvyky dané země.

Podle usnesení Evropské komise, by mělo učení cizích jazyků začít v co nejmladším věku, pokud možno předškolním věku a mělo by pokračovat během celého studia až do dospělosti. Dále jsou vyžadovány nejméně dva cizí jazyky během studia na základní škole. Znalost jazyků je klíčem k ekonomické prosperitě a k mobilitě občanů Evropské unie.

3.4 Cizí jazyky v RVP ZV

V RVP ZV je vymezena vzdělávací oblast *Jazyk a jazyková komunikace*. Do této oblasti patří Český jazyk a literatura, První cizí jazyk a Další cizí jazyk.

Na tuto oblast je kladen velký důraz stejně jako v celé Evropě. Znalost cizích jazyků se v Evropě stává nutností, neboť se zde vyskytuje na dvacet oficiálních jazyků a je potřeba se nějakým způsobem domluvit. Osvojení cizího jazyka přispívá ke zvýšené mobilitě jednotlivce nejenom v osobním životě, ale i v dalším studiu a v pracovním uplatnění.

Výuka cizích jazyků by měla vycházet z tzv. Společného evropského referenčního rámce pro jazyky (SERR). Je to dokument Rady Evropy, který umožňuje porovnávat jazykovou úroveň studentů dosaženou v různých zemích a v různých vzdělávacích systémech. V úplnosti popisuje různé úrovně ovládnutí cizího jazyka a definuje, co se musí studenti naučit, aby užívali jazyka ke komunikaci, a jaké znalosti a dovednosti musí rozvíjet, aby byli schopni účinně jednat. Definuje šest úrovní A1, A2, B1, B2, C1, C2 (kde A1 je stupeň začátečník a C2 je vyspělý uživatel) a umožňuje tak srovnávat různé zkoušky, učebnice, kurzy apod. V RVP ZV směřuje vzdělávání v Cizím jazyce k dosažení úrovně A2, vzdělávání v Další cizím jazyce k úrovni A1. To je poněkud nesmělý cíl vzhledem k tomu, že za sedm let výuky (3. – 9. ročník) by měl žák dosáhnout pouze úrovně A2, která je definována takto:

„Rozumí větám a často používaným výrazům vztahujícím se k oblasti, které se ho bezprostředně týkají (např. velmi základní osobní a rodinné informace, nakupování, místopis, zaměstnání). Může komunikovat při jednoduchých a rutinních úkolech, které vyžadují jednoduchou a přímou výměnu informací o známých a běžných záležitostech. Umí s pomocí jednoduchých výrazů popsat aspekty svého vzdělání, bezprostřední okolí a bezprostřední potřeby.“
(Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2004)

Výuka cizích jazyků se RVP ZV posunula do 3. třídy, celková dotace na 1. stupni je devět hodin, tzn. tři hodiny týdně. Cizí jazyk pokračuje celým druhým stupněm. Nejpozději od 8. ročníku v rozsahu šesti hodin je povinná nabídka Dalšího cizího jazyka. Další cizí jazyk je brán spíše okrajově, jde o to, aby děti znaly základní věci. Tzn. rozumět známým výrazům z každodenního života, umět

představit sebe a ostatní, dokázat se jednoduchým způsobem domluvit, zvládnout základní komunikační situace. U prvního Cizího jazyka jsou nároky o něco větší, žák by měl navíc zvládnout jednoduše popsat své vzdělání, okolí a věci týkající se bezprostředních potřeb. Komunikace by měla být na vyšší úrovni, než je tomu u Dalšího cizího jazyka.

RVP ZV jednoznačně upřednostňuje žáka, který je schopen samostatné komunikativní kompetence, důraz se klade na žáka a jeho potřeby a zájmy. Tato koncepce nejvíce odpovídá komunikativní metodě výuky cizích jazyků, která se stala nejnovějším trendem ve výuce cizích jazyků. Vychází z psychologických poznatků, ale hlavně z běžného života.

RVP přináší změnu v pojetí výuky jazyků. Důraz je kladen zejména na komunikativní dovednost, schopnost mluvit, domluvit se, reagovat na běžné každodenní situace. Gramatika se také procvičuje, ale již ne v takové míře na jakou jsme byli zvyklí v předchozích letech. Je tu patrná snaha o využití získaných řečových dovedností v praktickém životě, tomu odpovídají i probíraná témata a slovní zásoba. Pracovat by se mělo především s autentickými materiály různého druhu, čtení a písemné vyjadřování by mělo v průběhu studia také nabývat na významu. Frontální metoda výuky ustupuje skupinové výuce a kooperativnímu vyučování, učitel se stává žakovým partnerem a jeho aktivitu pouze usměrňuje.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

4.1 Popis výzkumného šetření

Hlavním cílem každého výzkumu je podat podstatné a objektivní informace o zkoumaném problému, v tomto případě o názorech učitelů 2. stupně základních škol. Výzkum můžeme obecně rozdělit do několika etap.

První etapa je příprava výzkumu. V ní musíme nejprve definovat problém, což je jednou z nejdůležitějších částí výzkumu, neboť obsahově vymezuje oblast, na kterou se zaměříme v dalších fázích výzkumu. Objektem mého zájmu je informovanost učitelů 2. stupně základních škol o hlavních změnách a záměrech, které RVP ZV přinese. Dále mě budou zajímat názory učitelů na novou reformu.

Druhým krokem výzkumu je definování cíle. Ten je vyjadřován programovými otázkami, které by měly precizně vyjadřovat, co má výzkum zjistit.

4.2 Cíl výzkumu

V první části diplomové práce jsem stanovil cíl svého výzkumu. Mým cílem je zjistit jaká je informovanost a postoje učitelů vůči RVP ZV. Mimo jiné bych chtěl posoudit, zda má nedostatečná informovanost učitelů vliv na názory ohledně RVP ZV. Nedostatek informací, nepochopení podstaty změn by se totiž mohlo negativně projevit v přijetí celé reformy. Byli tedy učitelé včas a dostatečně informováni o změnách, které RVP ZV přinese? Jaký je vztah učitelů vůči chystané reformě? Mají již školy vypracované ŠVP ZV? Jsou učitelé ochotni se dále vzdělávat? To je jen část otázek, na které bych chtěl najít odpovědi.

Pokud máme přesnou definici problému a stanovili jsme si cíl výzkumu, přikročíme k další části výzkumu, pokusíme se o formulaci jedné nebo několika možných hypotéz řešení. Rád bych si ověřil hypotézu, zda ministerstvo školství skutečně podcenilo informační kampaň (jak vyplývá z šetření, které provedla

katedra pedagogiky a psychologie PF JČU na jaře roku 2005, z kterého mimo jiné vyplývá, že 97,7% respondentů mělo ohledně RVP velmi málo informací) a zda se situace půl roku před zavedením RVP ZV změnila či zůstala stejná.

Předtím, než jsem začal psát svou práci, snažil jsem se blíže seznámit s problematikou základního vzdělávání v České republice. Dále jsem se pokusil získat co nejvíce informací a názorů o chystaném RVP.

4.3 Charakteristika vzorku

Výzkumného šetření se zúčastnilo 57 učitelů. Celkově bylo do škol předáno 112 dotazníků. Návratnost tedy byla necelých 51%. Toto číslo je dosti malé, vzhledem k tomu, že veškeré dotazníky byly do jednotlivých škol administrovány prostřednictvím mých známých, učitelů. Může to svědčit o nezájmu učitelů zabývat se podobnými výzkumy a anketami, či v horším případě nezájmu o RVP jako takové.

Respondenti byli z malých, středně velkých a velkých škol. Jejich působitiště spolu s délkou praxe jsem považoval za významné proměnné, které by mohly ovlivnit vztah k ŠVP i vzájemnou spolupráci na tvorbě tohoto programu.

Z 57 respondentů tvořili největší část učitelé ze základní školy v kraji Vysočina - a to celkem 11, což je 19,3% z celkového počtu respondentů a 55% v rámci velkých škol. Z tohoto důvodu je nutno počítat s možným zkreslením dat, nicméně i tak si myslím, že tyto výsledky mají odpovídající hodnotu. Druhý největší počet respondentů byl ze základní školy v Praze - celkem 7, což je 12,3% z celkového počtu respondentů a 36,9% v rámci malých škol. Z ostatních škol odpovídalo méně než 7 respondentů.

Z celkového počtu 57 respondentů bylo 19 respondentů z malých škol (méně než 250 žáků) , 18 ze středně velkých škol (do 500 žáků) a 20 z velkých škol (nad 500 žáků).

Délka praxe respondentů se pohybovala od 1 roku do 40 roků praxe. Učitelů s praxí 0 - 10 let bylo celkem 27 což tvoří 47,4% všech respondentů, kteří vyplnili dotazník, učitelů s 11 - 20 letou délkou praxe je 10 což tvoří 17,5% a učitelů s 21 a více lety praxe je 20 což je 35,1% všech respondentů.

Ani jeden z učitelů nepůsobil na ověřovacích či pilotních školách, jednalo se tedy o zástupce škol, kteří na ŠVP ZV začali pracovat po ověření na jiných školách.

4.4 Výzkumné metody

Jako způsob získávání dat jsem zvolil dotazníkové šetření. Tato metoda se dá označit za nejrozšířenější postup marketingového výzkumu. Při tvorbě dotazníku je třeba si dávat pozor na jeho správné zkoncipování. Jeho špatné sestavení může zpochybnit získané informace a výsledky. Otázky v dotazníku byly formulovány konkrétně a srozumitelně a zároveň tak, aby mohl respondent co nejpřesněji odpovídat na to, co nás zajímá.

Forma dotazníku vychází z dotazníku, který sestavila katedra pedagogiky a psychologie PF JČU na jaře roku 2005. Dotazník PF jsem využil kvůli možnosti porovnání výsledků některých položek, které se vztahují i k mému výzkumnému záměru. Část otázek jsem vynechal, jiné upravil, několik jsem jich přidal tak, aby bylo možné se v co největší míře zaměřit na informovanost, názory, a postoje učitelů 2. stupně ZŠ vůči RVP ZV a ŠVP ZV.

Obsah tvoří dotazníkové položky, které se vztahují k výzkumným otázkám. Celkem má dotazník tři části. Otázky zařazené do části A dotazníku mapují demografické údaje, např. velikost ZŠ, zda má statut pilotní školy. V části B učitelé určují počet roků praxe a zda mají na 2. stupeň ZŠ aprobaci či ne. V poslední části C jsou jednotlivé otázky 1-17, které se týkají postojů a názorů na problémy související s tvorbou a zaváděním RVP ZV do praxe a na změny, které se promítají do oblasti didaktické i do oblasti hodnocení žáků. Nedílnou součástí jsou otázky, které zjišťují míru informovanosti učitelů a znalostí jednotlivých

pojmu, které se vyskytují v RVP ZV. Pokud není uvedeno jinak, odpověď mají učitelé označit kroužkem případně doplnit (ve většině případů se jedná o variantu a – e). Pro ilustraci uvádím např. otázku č. 3: *Někteří učitelé nebo i celé učitelské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná.* Na tuto otázku jsou možnosti odpovědí tyto: a) souhlasím, protože.....; b) souhlasím částečně; c) nesouhlasím, protože.....; d) nedovedu posoudit; e) nechci se vyjádřit. Vyjímkou je otázka č. 17, kde mají učitelé rozhodnout o tématu svého dalšího možného vzdělávání. Zde mají označit křížkem sloupec podle významu, který tématu přiřadí.

Šetření probíhalo od prosince 2006 do března 2007. Dotazníky byly vyplněny anonymně. I když se zdá, že je celkové množství sebraných dotazníků pro mé šetření dostatečné, počty vrácených dotazníků z jednotlivých škol se dosti lišily. Proto svůj výzkum budu nazývat výzkumnou sondou.

V dotazníku jsou použity otázky, které by měly přinést informace o vztahu učitelů k zavedení RVP ZV na základní školy. Výzkumná sonda by mohla osvětlit, co si učitelé 2. stupně ZŠ o připravované reformě myslí, čeho se obávají apod.

V rámci dalšího zjišťování názorů na RVP ZV byly provedeny dva rozhovory. Zatímco první rozhovor byl s jedním z tvůrců a tedy i zastánců RVP ZV, druhý rozhovor byl se začínajícím učitelem, který má proti RVP ZV určité výhrady.

První rozhovor se uskutečnil 26.5. 2006 s ředitelem Výzkumného ústavu pedagogického v Praze (VÚP) s PhDr. Jaroslavem Jeřábkem, CSc. VÚP je resortním výzkumným ústavem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, jeho přímo řízenou organizací. Činnost tohoto ústavu je zaměřena na oblasti předškolního vzdělávání, základního vzdělávání, středního všeobecného vzdělávání. Dále se soustřeďuje na děti s různými speciálními a specifickými vzdělávacími potřebami. V poslední době se VÚP zabývá tvorbou

rámcových vzdělávacích programů pro předškolní, základní a střední všeobecné vzdělávání, tedy i RVP ZV.

Jaroslav Jeřábek je jedním z hlavních tvůrců RVP, který je odpovědný za celou koncepci a celkovou gesci přípravy tohoto dokumentu. Z tohoto důvodu považuji rozhovor s ním, který se uskutečnil, za velmi podnětný a zajímavý. Ptal jsem se na různé otázky týkající se důvodů vzniku RVP, co by mělo být jeho největším přínosem pro české školství a vzdělávání, zda jsou školy na změny připraveny apod. V druhé části rozhovoru jsem se soustředil na ŠVP, na problémy související s jeho tvorbou a na konkrétní pojmy, které se v něm vyskytují. V poslední části jsem se zaměřil na výuku cizích jazyků, v čem by se měla lišit výuka cizích jazyků od dosavadních praktik apod.

Druhý rozhovor se uskutečnil 12.12. 2006 s Mgr. Michalem Simandlem, který učí prvním rokem na základní škole. Zajímalo mě, jaké má začínající učitel názory na RVP, jaké jsou podle něj nejdůležitější změny, které RVP přinese. Další část otázek se týká tvorby vlastního ŠVP a jaké výhody či nevýhody přinese. V neposlední řadě mě zajímalo, kde se o RVP dozvěděl a zda ho univerzita, na které studoval, dostatečně připravila na změny, které s sebou RVP jistě přinese.

Podrobnějším rozbořením těchto rozhovorů se budu ještě zabývat v další části diplomové práce.

4.5 Charakteristika proměnných

Otázky dotazníku v první kategorii A mapují demografické údaje, např. velikost ZŠ, zda má statut pilotní školy. Rozdělení podle velikosti škol mě bude zajímat především z jednoho hlavního důvodu - jestli je možné, aby podle tohoto kritéria, měli učitelé rozdílné názory na tvorbu ŠVP. Tyto názory by se mohly podle velikosti školy lišit, protože se předpokládá, že tvorba vlastního ŠVP je mnohem obtížnější, pokud se na něm má podílet větší počet lidí, tzn. v rámci velké školy, kde je více členů učitelského sboru než je tomu na škole malé.

Ani jeden z učitelů není z ověřovací či pilotní školy pro ŠVP ZV, proto této položce nepřikládám důležitost.

V části B učitelé uvádějí počet roků praxe a aprobovanost. Délka praxe se v názorech na reformu, přinášející mnohé změny, může projevit. Dá se předpokládat, že učitelé s praxí do deseti let budou mít kladnější postoj vůči RVP ZV než učitelé s praxí nad 21 let, pro které může jakákoliv změna ve stylu vyučování znamenat problém. Samozřejmě, že záleží na přístupu každého učitele.

V části C jsou konkrétní otázky, které zjišťují názory učitelů na RVP ZV. Hlavním účelem je zjistit názory učitelů na změny, které RVP ZV určitě přinese v oblasti didaktické, v oblasti hodnocení žáků, v tvorbě ŠVP. U každé otázky je několik variant odpovědí. Otázky můžeme rozdělit do několika kategorií.

První kategorie otázek zjišťuje míru informovanosti učitelů a názory na změny, které RVP přinese. Je určitě důležité, aby byli učitelé a pedagogická veřejnost dostatečně informováni o chystaných změnách. Dobrá osvěta a dostupné informace jsou klíčem k tomu, aby mohli učitelé reformu kladně přijmout. Proto jsou tyto otázky velmi důležité.

Mezi tyto otázky patří č. 1, 2.

Druhá kategorie otázek si klade za cíl zjistit, zda jsou učitelé pro přijetí RVP nebo jeho zavedení považují za zbytečné, poněvadž kvalitu základního vzdělávání nezlepší a přináší jen formální změny. Tyto otázky jsou klíčové pro přijetí celé reformy.

Mezi tyto otázky patří č. 3, 4, 5,6.

Třetí kategorie otázek se zabývá konkrétními pojmy, které se nově vyskytují v RVP ZV. Učitelé srovnávají pojmy a v podstatě celé RVP ZV s předchozími vzdělávacími programy a hodnotí jeho přínos. Mezi zmíněné pojmy patří průřezová témata, očekávané výstupy, klíčové kompetence.

Mezi tyto otázky patří č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.

Čtvrtá kategorie otázek se týká ŠVP ZV. Učitelé se mají vyjádřit k otázce jeho přínosu a zda přinese nějakou podstatnou změnu ve stylu vyučování. Zajímavé také bude zjištění, v jaké fázi se nachází ŠVP jednotlivých škol.

Mezi tyto otázky patří č. 13, 15.

Poslední soubor otázek se zabývá názory na další vzdělávání a ochotu učitelů se vzdělávat. V poslední otázce mají učitelé rozhodnout o tématu svého dalšího možného vzdělávání. Zde mají označit křížkem sloupec podle významu, který tématu přiřadí.

Mezi tyto otázky patří č. 16, 17.

Všechny zmíněné otázky lze najít v dotazníku, viz. příloha P II.

4.6 Výsledky výzkumného šetření a jejich analýza

V následujících kapitolách budou vyhodnoceny výsledky získané z výzkumné sondy. Analýza bude provedena podle vybraných kategorií, jež jsou popsány v předchozích kapitolách. Především se zaměřím na dvě rozřazující kategorie - podle velikosti školy a podle délky učitelské praxe. Názory by se totiž podle těchto dvou kritérií mohly významně lišit. Proto se chci soustředit hlavně na odpovědi, které se od sebe liší nejvíce. Poté se budu zabývat názory všech 57 učitelů na jednotlivé otázky.

Četnosti výpovědí byly zpracovány kvantitativně a pro přehlednost uvedeny v procentech.

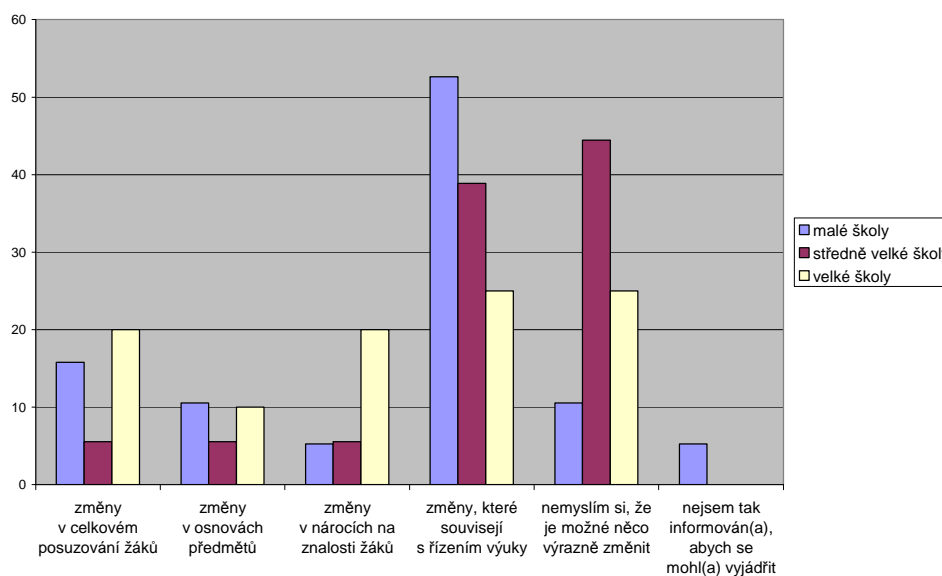
4.6.1 Analýza podle velikosti školy

Otázky v první kategorii A se týkají demografických údajů. Prvním důležitým faktorem je velikost školy. Respondenti měli zaškrtnout, zda škola, na které působí, je spíše menší (do 250 žáků), středně velká (do 500 žáků) anebo velká (nad 500 žáků). Všechny odpovědi jsem rozdělil podle tohoto kritéria a dále se jím budu zabývat.

Ani jedna škola není ověřovací či pilotní školou pro ŠVP ZV, proto se touto otázkou nebudu nadále zabývat.

V otázce č. 1: *Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ mají až dosud velmi málo informací; se odpovědi podle velikosti škol téměř neliší, většina učitelů zaškrtnla variantu b (souhlasím částečně), na druhém místě variantu a (souhlasím). Jedinou odchylkou je 26% učitelů z malých škol, kteří zaškrtnli variantu c (nesouhlasím), v čemž se od ostatních dvou typů škol poměrně liší.*

V otázce č. 2: *RVP pro ZV přináší některé změny. Domníváte se, že jde hlavně o tyto změny; je z grafu patrný rozdíl mezi odpověďmi učitelů z malých a velkých škol a to zejména u varianty c, d. U odpovědi c je rozdíl mezi malými (5%) a velkými školami (20%) rovných 15%, u varianty d, je to dokonce 28%, ale naopak ve prospěch malých škol, kde tuto variantu zaškrtnlo celých 53% respondentů.*

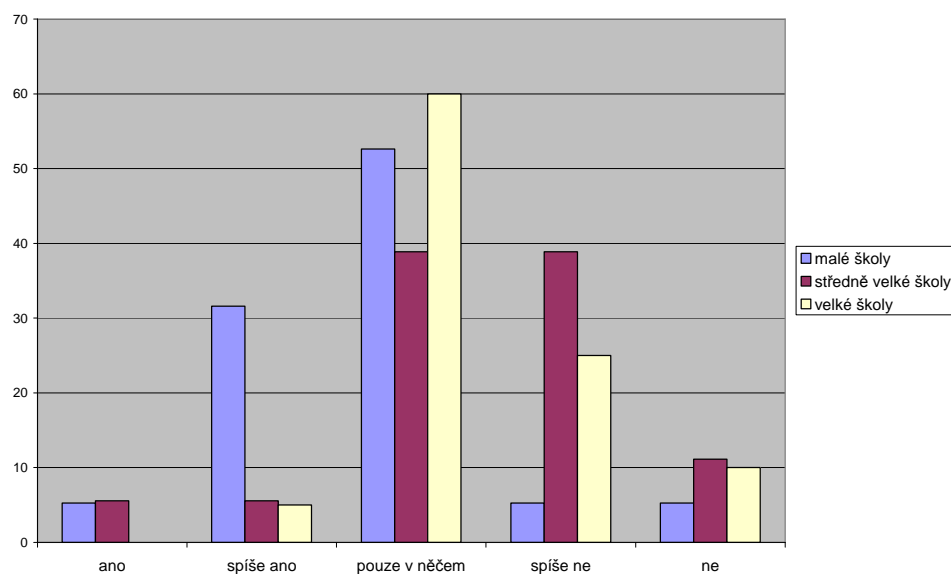
Obr. 1. (Ot. 2 podle velikosti škol - dotazník)

Těžko říci, proč jsou na tuto otázku tak rozdílné a nejednotné názory (kromě malých škol, kde zvolilo variantu d 53% respondentů). Nemyslím si, že

v této otázce rozhoduje velikost školy, ale spíše informovanost jednotlivých škol, schopnost ředitelů a koordinátorů jasně vysvětlit, co RVP ZV opravdu přináší a čeho se budou změny týkat.

Dalším zajímavým faktem je velký rozdíl mezi malými a středně velkými školami u varianty e, který činí 33% ve prospěch středně velkých škol. Tzn. že skoro celá polovina (44%) učitelů ze středně velkých škol se domnívá, že je RVP ZV nepotřebný, protože podle nich nepřináší žádnou podstatnou změnu.

Otázka č.3 patří do druhé kategorie otázek: *Někteří učitelé nebo i celé učitelské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná.* Nejvíce procent získala varianta b (*souhlasím částečně*), již zaškrtno 42% učitelů malých škol, 78% učitelů středně velkých škol a 50% učitelů velkých škol.

Obr. 2. (Ot. 4 podle velikosti škol - dotazník)

U otázky č. 4: *Co si myslíte o RVP? Může jeho zavedení zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání?*; se nejvíce učitelů přiklonilo k variantě c a to 53% učitelů z malých škol, 39% ze středně velkých škol a 60% z velkých škol. Jak je vidět z grafu, největší odchylka je u varianty b, kterou zvolilo celých 32% učitelů z malých škol a varianta d, pro kterou bylo 39% učitelů ze středně velkých

škol. Z grafu tedy vyplývá zajímavé zjištění, že zatímco učitelé z malých škol se domnívají, že RVP ZV může spíše zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání, u středně velkých a velkých škol je tomu naopak.

U otázky č. 5: *Někteří učitelé se domnívají, že půjde spíše jen o formální změny. Jako učivo, které je v RVP vymezeno pouze rámcově, bude nejlépe využívat konkrétní obsah (materiál) z dosud používaných osnov; se většina respondentů přiklonila k variantě c (bude záležet na každém učiteli), u malých škol je to dokonce 68%. Patrná odchylka je u varianty a (souhlasím s tímto postupem), kterou označilo 39% učitelů ze středně velkých škol oproti 11% a 10% z ostatních dvou typů škol.*

V otázce č. 6: *Podle některých názorů bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP, propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.)?; se učitelé ze všech škol nejvíce přiklánějí k variantě d (bude záležet na každém učiteli) a to 42%-50%. Největší rozdíl v názorech je u varianty b (souhlasím pouze částečně), které dali učitelé malých škol 47% zatímco učitelé středně velkých škol jen 17%.*

Třetí kategorií otázek začíná otázkou č. 7: *Máte pocit, že by určitá redukce učiva (a trochu menší nároky na rozsah vědomostí žáků), kterou RVP pro ZV nabízí, mohla vytvořit lepší vztah žáků k učení a vzájemné spolupráci s učitelem?; odpovědělo nejvíce respondentů na variantu c (bude záležet na každém učiteli), a to ze středně velkých škol – rovných 50%, následováno 35% u velkých škol. Učitelé malých škol zaškrtili především variantu b, (myslím, že pouze částečně) pro kterou bylo 42%.*

U otázky č. 8: *Novou součástí obsahu výuky se stávají tzv. „průřezová témata“. Mají prolínat všemi předměty a ovlivňovat především postoje žáků. Prosím, vyjádřete svůj názor, zda mají na 2. stupni nějaký smysl; se shodli všichni učitelé tím, že vybrali variantu b (připomíná mi to tzv. mezipředmětové vztahy), nejvíce dostala 65% od učitelů velkých škol. Druhou nejčastější variantou bylo d*

(čas od času je možné je do výuky zařadit), nejvíce procent získalo od učitelů středně velkých škol – 33%.

V otázce č. 9: *Bude podle Vašeho názoru možné zprostředkovat učivo způsobem, které jste až dosud většinou ve výuce využíval(a)?*; je patrný názorový rozdíl. Malé a velké školy zvolily v největší míře variantu a (*ano, na 2. stupni se užívá velká škála metod a prostředků*), jež získala 68% a 55%. Středně velké školy dali nejvíce procent variantě c (*většinou ano, jen s malými změnami*), a to 50%.

Otázka č. 10: *RVP pro ZV používá termín „kompetence žáků“. Je podle Vašeho názoru tento nově používaný termín srovnatelný s pojmy znalosti, vědomosti a dovednosti žáků?*; získala nejvíce procent u varianty a (*ano*) a b (*skoro ano*). Variantu a volili hlavně učitelé ze středně velkých škol – 39%, variantu b učitelé malých a velkých škol – 68% a 35%.

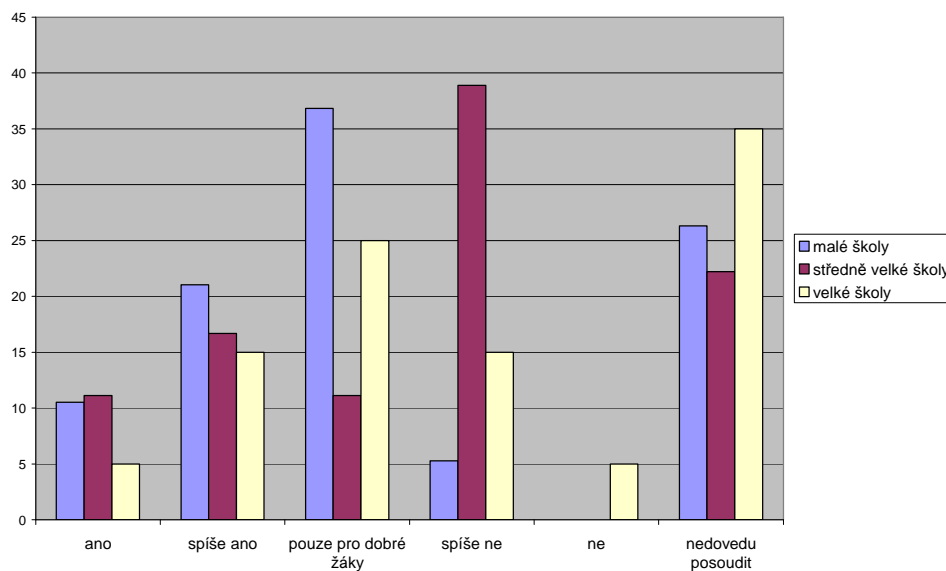
U otázky č. 11: *Někteří učitelé se domnívají, že při běžně vedené výuce žáci mohou některé kompetence (např. kompetence řešení problémů, kompetence komunikativní) jen těžko získávat*; panuje velká shoda u varianty a (*souhlasím s tímto názorem*). 67% učitelů středně velkých škol a 40% učitelů velkých škol (32% učitelů malých škol) označilo variantu b (*nesouhlasím*), zatímco 42% učitelů malých škol volilo variantu c (*nedovedu posoudit*).

Předposlední otázkou v této kategorii je č.12: *Jsou podle Vašeho názoru oprávněné obavy, že hodnocení očekávaných výstupů u žáků bude po zavedení ŠVP pro většinu učitelů náročnější?*; kde se opět ukazuje názorová rozdílnost podle velikosti školy. Zatímco učitelé malých a velkých škol zvolili variantu d (*spíše ano*) a to 47% a 60% (22% učitelů středně velkých škol), u středně velkých škol bylo 39% učitelů pro variantu b (*ne, stejně zůstávají rozhodující známky – klasifikace*).

Poslední otázkou této třetí kategorie je otázka č. 14: *RVP pro ZV zavádí pouze slovní hodnocení předmětů v oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví,*

Člověk a svět práce. Může slovní hodnocení zvýšit zájem žáků o učení a o tyto zmíněné předměty?; u které získala největší počet procent varianta a (bude záležet na každém učiteli) a to u všech typů škol, nejvíce u malé školy - 68%.

První otázkou čtvrté kategorie je č.13: *Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 2. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?*; je jednou z klíčových otázek a jak je z grafu vidět panuje tu velká názorová rozdílnost a neshoda. Každý ze tří typů škol zvolil největším počtem jinou variantu odpovědi.

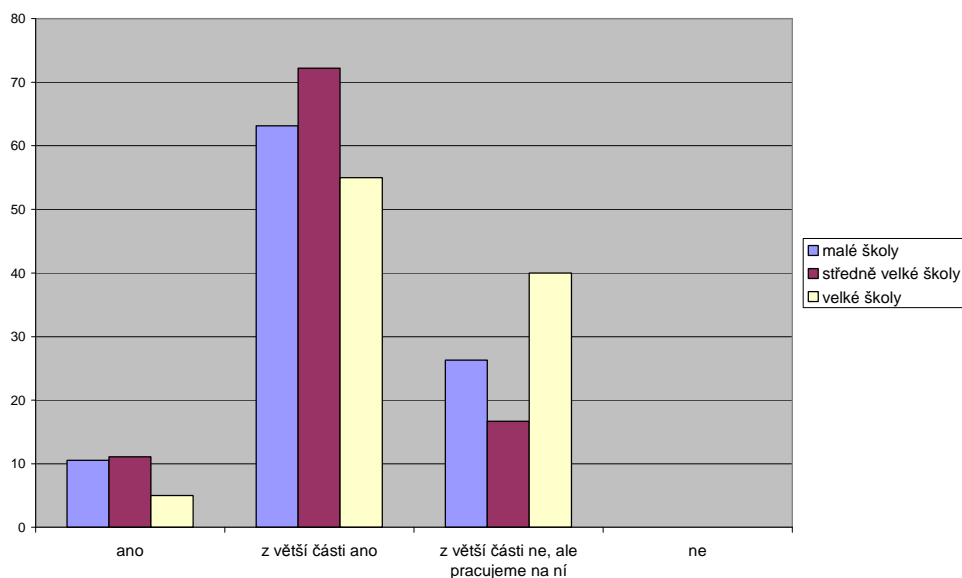

Obr. 3. (Ot. 13 podle velikosti škol - dotazník)

Učitelé malých škol zvolili ze 37% variantu c, 39% učitelů ze středně velkých škol označilo variantu d, a 35% učitelů z velkých škol bylo pro variantu f. Tato názorová pestrost je dána i počtem možných variant, z kterých mohli učitelé volit, nicméně je evidentní, že v této otázce nemají učitelé vůbec jasno. Dokonce vůči ŠVP ZV převažují spíše záporné názory, což by mohlo negativně ovlivnit přijetí celé reformy.

Otázka č. 15: *Má už v současné době Vaše škola vypracovanou koncepci ŠVP?*; mě velice zajímala. Domníval jsem se totiž, že by se názory mohly právě podle velikosti škol lišit, poněvadž se dá předpokládat, že tvorba vlastního ŠVP je

mnohem obtížnější, pokud se na něm podílí větší počet lidí, tedy na velké škole. Tento předpoklad se částečně vyplnil, i když rozdíly mezi jednotlivými školami nejsou tak markantní.

Obr. 4. (Ot. 15 podle velikosti škol - dotazník)

Do poslední kategorie otázek patří zbylé dvě otázky. V otázce č. 16: *Příprava a zavádění ŠVP do praxe s sebou patrně přinese i některé nové požadavky na práci učitelů. Uvítal(a) byste možnost nějaké formy dalšího vzdělávání; se drtivá většina učitelů shoduje v tom, že se chtějí nějakým způsobem dále vzdělávat. Názory se pouze liší v míře zájmu – variantu a (ano) označilo 16% učitelů z malých škol, 50% ze středně velkých a 55% z velkých škol. Pro variantu b (spíše ano) bylo 63% učitelů malých škol, 44% středně velkých a 40% velkých škol. 21% učitelů z malých škol se spíše vzdělávat nechce.*

Poslední položkou dotazníku je otázka č. 17: *Kdybyste měl(a) rozhodnout o tématu Vašeho dalšího vzdělávání, zvolil(a) byste především (označte křížkem ve sloupci podle významu, který tématu přikládáte).* Odpovědi se podle velikosti škol výrazně neliší. Nejžádanějšími tématy dalšího vzdělávání u učitelů malých a velkých škol jsou *péče o talentované žáky a motivace k učení*. U středně velkých škol to jsou *péče o talentované a udržení kázně ve vyučování*. Nejméně se učitelé

zajímají o *školní vzdělávací program*, u učitelů velkých škol to je ještě téma *péče o talentované žáky*.

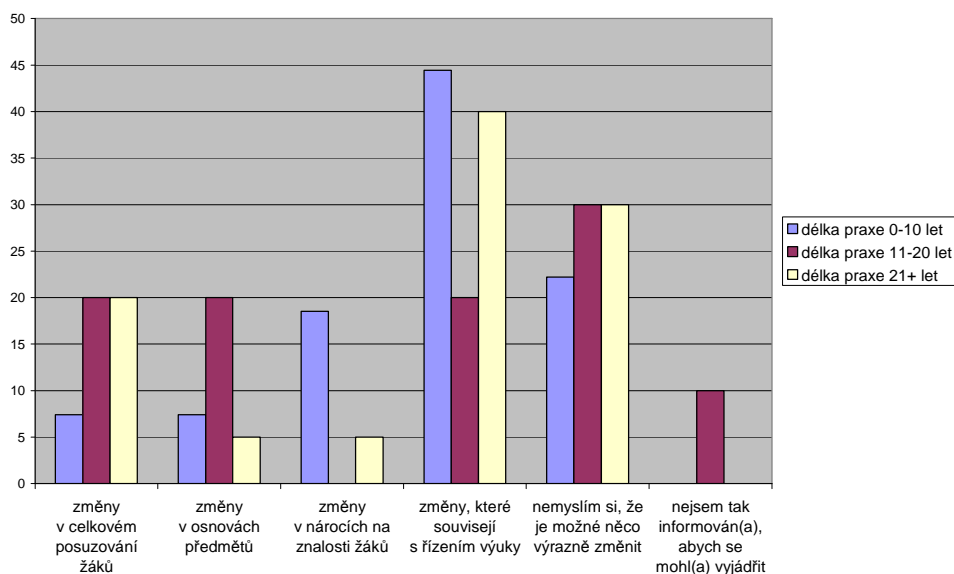
4.6.2 Analýza podle délky praxe učitelů

Délku praxe učitelů jsem rozdělil do tří skupin: 0 – 10 let, 11 – 20 let, 21 a více let praxe. Výzkumu se tedy celkově zúčastnilo 57 učitelů z 2. stupně základní školy. Učitelů s praxí 0 - 10 let je celkem 27, což tvoří 47,4% všech respondentů, kteří vyplnili dotazník. Deset učitelů má praxi 11 - 20 let, což je 17,5%, 20 učitelů má 21 a více letou praxi, což je 35,1% všech respondentů.

Do první kategorie otázek patří otázka č. 1: *Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ mají až dosud velmi málo informací*; se odpovědi podle délky praxe téměř neliší, většina učitelů (40% - 48%) zaškrtnla variantu b (*souhlasím částečně*), na druhém místě variantu a (*souhlasím*). Jedinou odchylkou je 30% učitelů s délkou praxe 11 – 20 let, kteří zaškrtnli variantu c (*nesouhlasím*), v čemž se liší hlavně od učitelů s 21+ délkou praxe, z nichž tuto variantu označilo jen 10%.

V otázce č. 2: *RVP pro ZV přináší některé změny. Domníváte se, že jde hlavně o tyto změny*; je z grafu patrný rozdíl mezi odpověďmi učitelů podle délky praxe a to zejména u varianty b, c, d. U odpovědi d je rozdíl mezi učiteli s délkou praxe 0 – 10 let (44%) a učiteli s délkou praxe 11 – 20 let (20%) je celých 24%. U varianty c, je rozdíl mezi těmito dvěma skupinami 19%.

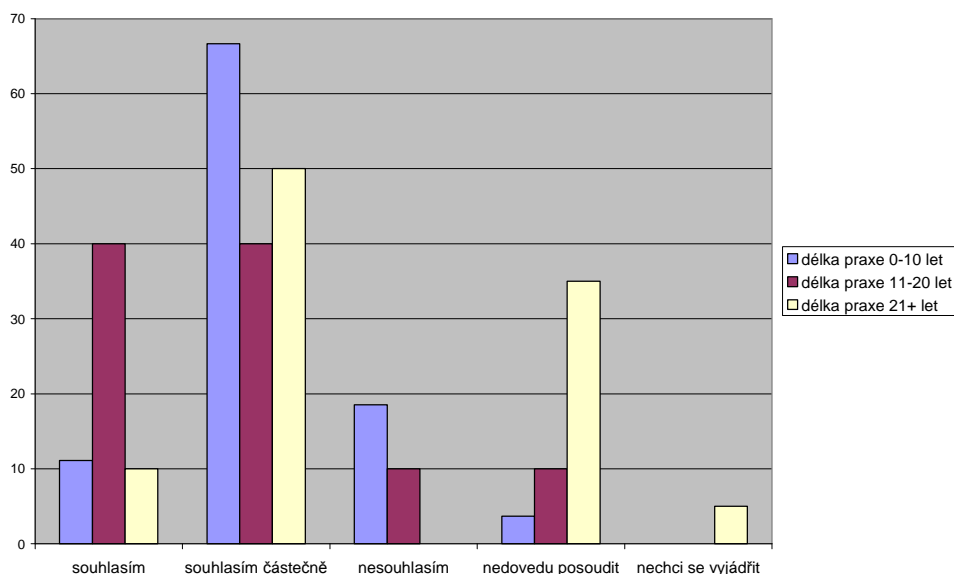
Z grafu je vidět, že na tuto otázku panují zcela rozdílné a nejednotné názory. Jediné na čem se učitelé vesměs shodli, je varianta e, kde je rozdíl mezi odpověďmi pouze 8%. Zajímavé je, že učitelé nejsou schopni pojmenovat změny, které RVP ZV přináší (kromě varianty d, na které se shodl velký počet učitelů s praxí 0 – 10 let a 21+ let).

Obr. 5. (Ot. 2 podle délky praxe - dotazník)

První otázkou druhé kategorie je č.3: Někteří učitelé nebo i celé učitelské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná. Nejvíce procent získala varianta b, již zaškrtno 67% učitelů s praxí 0 – 10 let, 40% učitelů s praxí 11 – 20 let a 50% učitelů s praxí 21+ let. Obrovský rozdíl je vidět u varianty a, kterou zaškrtno 40% učitelů prostřední skupiny, oproti 11% a 10% ostatních dvou skupin.

Tento výsledek je pro mě překvapivý, neboť jsem předpokládal, že ryze negativní postoj vůči RVP bude mít spíše nejstarší skupina pedagogů s praxí nad 21 let. Ti se však z velké části přiklonili k variantě b, která není tolik jednoznačná, nicméně také vyjadřuje jistou míru skepse. Dalším překvapením je fakt, že i velký počet ze skupiny učitelů s nejmenší dobou praxe má proti RVP jisté výhrady. Na druhou stranu 19% učitelů z této skupiny zvolilo variantu c, která hovoří ve prospěch RVP.

Obr. 6. (Ot. 3 podle délky praxe - dotazník)

U otázky č. 4: *Co si myslíte o RVP? Může jeho zavedení zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání?*; se nejvíce učitelů přiklonilo k variantě c (*pouze v něčem*) a to 44% učitelů s délkou praxe 0 – 10 let, 60% s délkou praxe 11 – 20 let a 55% s délkou praxe 21+ let. I u ostatních variant se názory shodují, největší odchylka je u varianty d (*spíše ne*), kterou zvolilo 30% učitelů z praxí 21+ oproti 10% učitelů s praxí 11-20 let. Každopádně je podle názorů vidět, že ani v této otázce si nejsou učitelé odpověďmi jistí.

V otázce č. 5: *Někteří učitelé se domnívají, že půjde spíše jen o formální změny. Jako učivo, které je v RVP vymezeno pouze rámcově, bude nejlépe využívat konkrétní obsah (materiál) z dosud používaných osnov*; se drtivá většina respondentů přiklonila k variantě c (*bude záležet na každém učiteli*), u učitelů s praxí 11 – 20 let je to dokonce 80%. Učitelé se v podstatě ve všech kategoriích shodli, jediná odchylka je u varianty b (*souhlasím pouze částečně*), kterou označilo 19% učitelů s nejkratší praxí oproti 0% od skupiny učitelů s 11 – 20 lety praxe.

Poslední otázkou druhé kategorie je otázka č. 6: *Podle některých názorů bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP,*

propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.)?; je názorově rozmanitá. K variantě d (bude záležet na každém učiteli) se přiklonilo 48% učitelů s délkou praxe 0 – 10 let a dokonce 60% učitelů s 11 – 20 lety praxe. Dalo se očekávat, že skupina učitelů s nejděší délkou praxe bude volit variantu a (souhlasím s tímto názorem), jelikož pro ni může jakákoliv změna ve stylu vyučování znamenat problém. V první řadě ovšem záleží na učiteli samotném. Tuto variantu zvolilo 45% zmíněných učitelů. Na druhou stranu 35% učitelů této skupiny označila variantu d (bude záležet na každém učiteli). Zajímavá je ještě varianta b (souhlasím pouze částečně), již v největší míře zvolila skupina učitelů s nejkratší praxí – 41%.

Třetí kategorie začíná otázkou č. 7: *Máte pocit, že by určitá redukce učiva (a trochu menší nároky na rozsah vědomostí žáků), kterou RVP pro ZV nabízí, mohla vytvořit lepší vztah žáků k učení a vzájemné spolupráci s učitelem?.* Nejvíce respondentů odpovědělo na variantu c (bude záležet na každém učiteli). Učitelé s délkou praxe 11 – 20 let jí dalo 40%, učitelů s praxí 21+ let bylo 35%. Učitelé s nejkratší dobou praxe zvolili ve stejné míře variantu b (myslím, že pouze částečně) a c. Obě dostaly 37%.

U otázky č. 8: *Novou součástí obsahu výuky se stávají tzv. „průřezová témata“. Mají prolínat všemi předměty a ovlivňovat především postoje žáků. Prosím, vyjádřete svůj názor, zda mají na 2. stupni nějaký smysl; se objevil velký názorový rozdíl mezi učiteli s praxí 21+ let a ostatními dvěma skupinami. Učitelé s nejděší délkou praxe zvolili z 80% variantu b (připomíná mi to tzv. mezipředmětové vztahy), oproti 44% a 40% dvou zbývajících skupin. Variantu d (čas od času je možné je do výuky zařadit) označilo 33% učitelů s délkou praxe 0 – 10 let a 40% učitelů s praxí 11 – 20 let. Poslední skupina učitelů dala této variantě jen 10%.*

U otázky č. 9: *Bude podle Vašeho názoru možné zprostředkovat učivo způsobem, které jste až dosud většinou ve výuce využíval(a)?; zvolily všechny tři skupiny největším počtem procent variantu a (ano, na 2. stupni se užívá velká*

škála metod a prostředků), jež získala 59% od učitelů s praxí 0 – 10 let, 50% od učitelů s délkou praxe 11 – 20 let a 45% od poslední skupiny učitelů. Druhou nejčastější variantou bylo c (většinou ano, jen s malými změnami).

U otázky č. 10: *RVP pro ZV používá termín „kompetence žáků“*. Je podle Vašeho názoru tento nově používaný termín srovnatelný s pojmy znalosti, vědomosti a dovednosti žáků?; je vidět u varianty b (skoro ano) obrovský rozdíl v názorech mezi učiteli s nejkratší délkou praxe a zbývajícími dvěma skupinami. První zmíněná skupina ji označila v 59% případech oproti 30% učitelů z ostatních dvou skupin. Názorová shoda panuje pouze u varianty a (ano), která dostala mezi 20% – 30%.

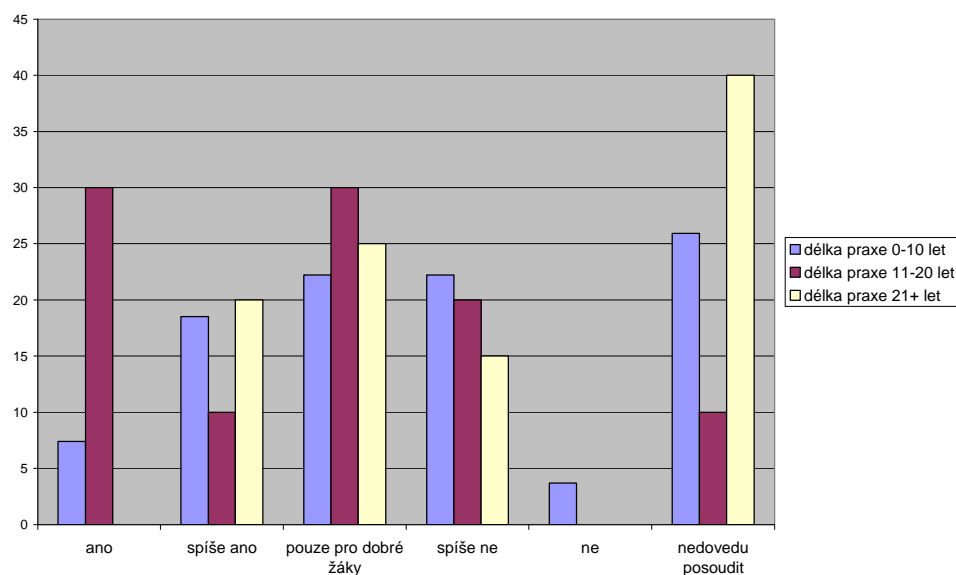
V otázce č. 11: *Někteří učitelé se domnívají, že při běžně vedené výuce žáci mohou některé kompetence (např. kompetence řešení problémů, kompetence komunikativní) jen těžko získávat*; získala nejvíce procent varianta b (nesouhlasím), od skupiny učitelů s nejkratší dobou praxe 41%, od učitelů s praxí 11 -20 let rovných 60% a od poslední skupiny 45%. Zbylé dvě varianty získaly zhruba stejný počet procent.

U otázky č.12: *Jsou podle Vašeho názoru oprávněné obavy, že hodnocení očekávaných výstupů u žáků bude po zavedení ŠVP pro většinu učitelů náročnější?*; se opět ukazuje názorová rozdílnost. Všechny tři skupiny učitelů zvolily největším počtem procent variantu d (spíše ano), získala 44%, 40% a 45%. Učitelé se shodli ještě na variantě b (ne, stejně zůstávají rozhodující známky – klasifikace), která obdržela 22%, 20% a 15%. U ostatních variant panovala neshoda, což nejlépe vystihuje varianta a (ne, na 2. stupni je dost příležitostí k poznávání žáků), kterou zvolilo celých 40% od učitelů s délkou praxe 11 – 20 let, oproti 7% a 15% zbylých dvou skupin.

Poslední otázkou třetí kategorie je č. 14: *RVP pro ZV zavádí pouze slovní hodnocení předmětů v oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Může slovní hodnocení zvýšit zájem žáků o učení a o tyto zmíněné předměty?*. Většina učitelů zvolila variantu a (bude záležet na každém učiteli).

Získala největší počet procent - a to od všech tří skupin, nejvíce u učitelů s délkou praxe 11 – 20 let – 60%. Čtyři zbylé varianty získaly zhruba stejný počet procent.

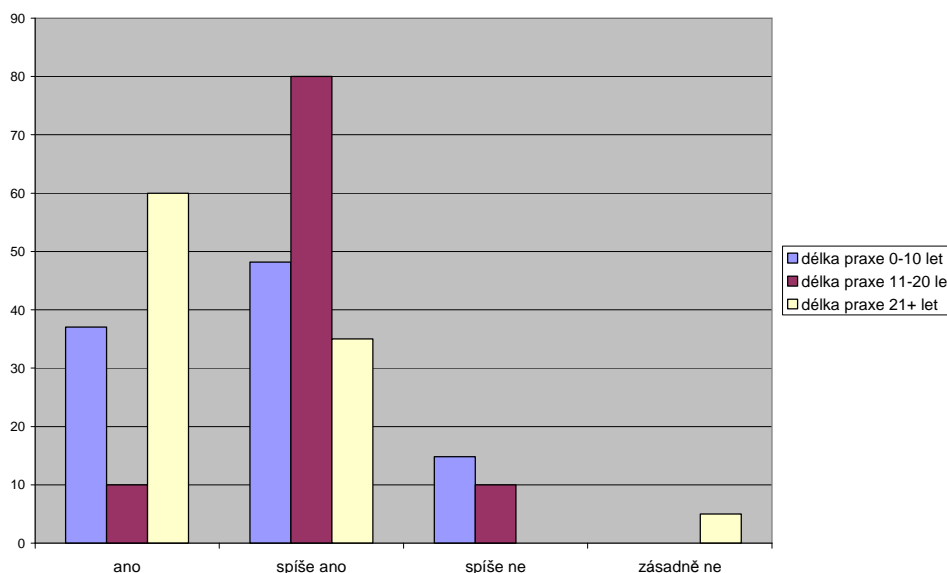
Do čtvrté kategorie otázek patří č. 13: *Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 2. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?* Domníval jsem se, že k této otázce budou mít nejvíce negativní přístup učitelé s nejdelší délkou praxe, což se nepotvrdilo. Sice z nich nikdo nezaškrtnl variantu *a*, což se dalo předpokládat, drtivá většina učitelů z této skupiny (40%) ovšem zvolila variantu *f*, jež má nejmenší vypovídající hodnotu. Na druhém místě volila variantu *c* - a to ve 25% případů. Učitelé s praxí 11 – 20 let zvolili (30%) stejnoměrně variantu *a* a *c*. Opět se ukázalo, že má tato skupina daleko vyhraněnější názory a postoje než učitelé s praxí 0 – 10 let. Zčásti to může být dáno i tím, že průměrná délka praxe této skupiny jsou pouhé čtyři roky, což je velice krátká doba na to, aby si tito učitelé vytvořili v klíčových otázkách jasné názory. Proto i v této otázce učitelé s nejkratší dobou praxe označili zejména varianty *f*, *d*, *c* a *b* (podle počtu procent), tzn. varianty s ne tak vyhraněnými názory.

Obr. 7.(Ot.13 podle délky praxe - dotazník)

Poslední otázku čtvrté kategorie č. 15: *Má už v současné době Vaše škola vypracovanou koncepci ŠVP?*; nelze posuzovat podle délky praxe, ale spíše podle velikosti školy nebo podle jiných faktorů.

Oproti tomu otázka v poslední kategorii č. 16: *Příprava a zavádění ŠVP do praxe s sebou patrně přinese i některé nové požadavky na práci učitelů. Uvítal(a) byste možnost nějaké formy dalšího vzdělávání*; je velice zajímavá právě z pohledu délky praxe jednotlivých učitelů. Zde jsem se domníval, že nejvyhranější názory budou mít učitelé s nejkratší a s nejdelší délkou praxe. To se potvrdilo, ale opačně, než jsem předpokládal. Variantu *a* totiž zaškrtno 60% učitelů s délkou praxe 21+ let (průměrná délka praxe této skupiny je dokonce 29 roků) oproti 37% učitelů s nejkratší dobou praxe a 10% učitelů s praxí 11 – 20 let. Druhou nejčastější variantou bylo *b*, jež zvolilo 80% učitelů s délkou praxe 11 – 20 let, 48% učitelů s nejkratší dobou praxe a 35% učitelů poslední skupiny. Z čísel plyne pozitivní zjištění, že se chce drtivá většina učitelů ze všech tří skupin nějakým způsobem dále vzdělávat.

Obr. 8. (Ot. 16 podle délky praxe - dotazník)

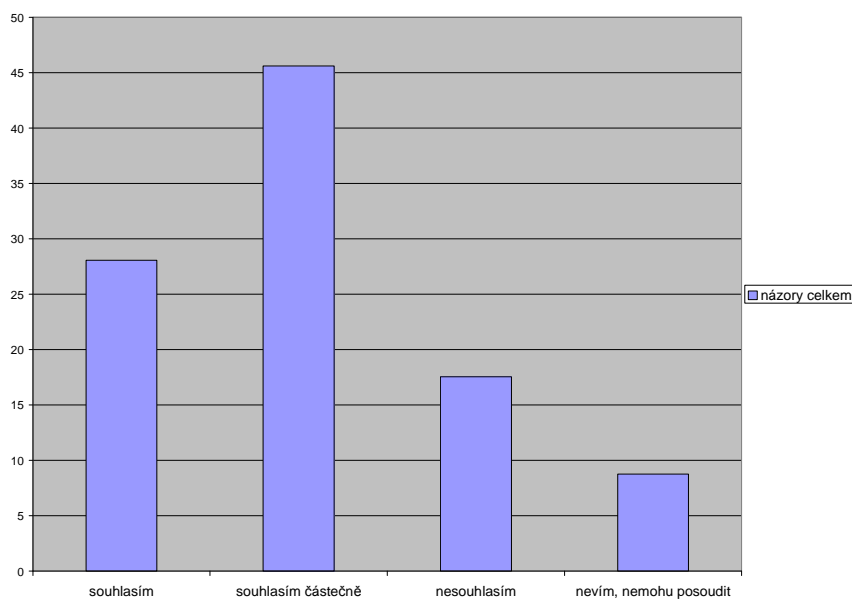
V poslední položce č. 17: *Kdybyste měl(a) rozhodnout o tématu Vašeho dalšího vzdělávání, zvolil(a) byste především (označte křížkem ve sloupci podle*

významu, který tématu přikládáte); se všichni učitelé shodli na nejdůležitějším tématu jejich dalšího vzdělávání a to na *rozvoji tvořivosti žáků*. Na druhém místě se u učitelů s délkou praxe 0 – 10 let umístilo téma *udržení kázně ve vyučování*, u učitelů s praxí 11 – 20 let *skupinové vyučování*, u učitelů s nejdelší praxí to je *motivace k učení*. Nejmenší zájem je u všech tří skupin o téma *školní vzdělávací program*.

4.6.3 Analýza celkových výsledků

Nyní se budu snažit popsat celkové výsledky výzkumné sondy.

Otázky 1 a 2 zjišťují míru informovanosti učitelů 2. stupně základních škol a názory na změny, které RVP přinese.

Obr. 9. (Ot.1 podle celkových názorů - dotazník)

V otázce č. 1: *Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ mají až dosud velmi málo informací*; zvolilo 28% respondentů variantu a, 46% variantu b, 18% variantu c a 9% poslední variantu d. Z toho vyplývá, že se zněním otázky souhlasí většina učitelů, konkrétně 74%. To je více jak o 23% lepší výsledek než při šetření, které provedla katedra pedagogiky a psychologie Jihočeské Univerzity na jaře roku 2005. Tehdy

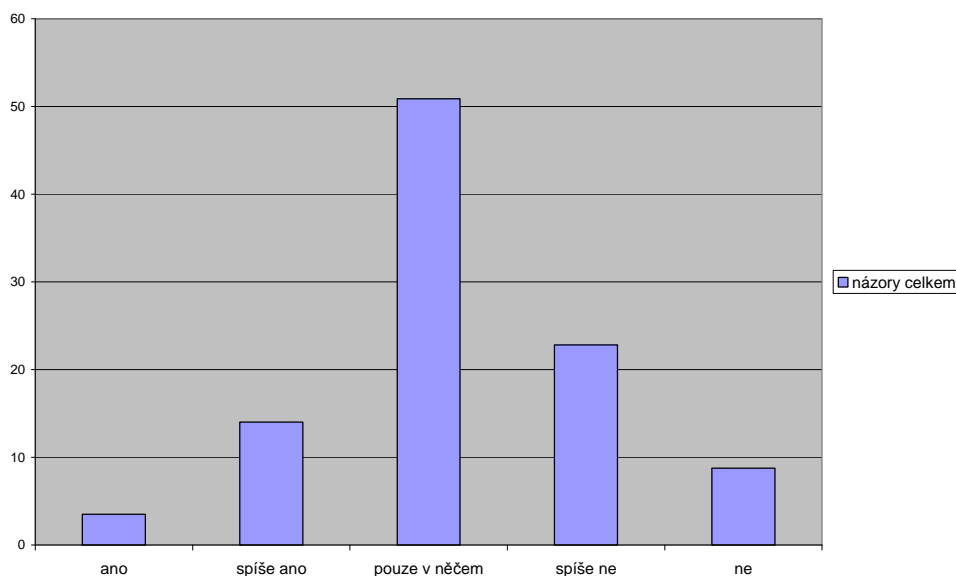
se pro vyslovalo 97,7% respondentů (šlo však o učitele 1. stupně ZŠ). I přes určitý pokrok je toto číslo zarážející, obzvlášť pouhých šest měsíců před spuštěním RVP ZV na základních školách.

U otázky č. 2: *RVP pro ZV přináší některé změny. Domníváte se, že jde hlavně o tyto změny;* zvítězila varianta d (*změny, které souvisejí s řízením výuky*) s 39%, následována variantou e (*nemyslím si, že je možné něco výrazně změnit*), jež získala 26%. Ostatní varianty získaly mnohem menší počet procent. Učitelé tedy pojmenovali hlavní změnu, kterou podle nich RVP ZV přinese. Nicméně je zajímavý fakt, že 26% učitelů zvolilo variantu e, která v podstatě vyjadřuje vůči RVP ZV negativní postoj tím, že uvádí fakt, že se nic nezmění.

Druhá kategorie otázek 3, 4, 5, 6 si klade za cíl zjistit, zda jsou učitelé pro přijetí RVP nebo jeho zavedení považují za zbytečné, poněvadž kvalitu základního vzdělávání nezlepší a přináší jen formální změny.

Otázka č.3 je schválně položena dosti provokativně: *Někteří učitelé nebo i celé učitelské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná.* Nejvíce procent získala varianta b (*souhlasím částečně*), již zaškrtno 56% učitelů. Na druhém místě skončila varianta a (*souhlasím*) a d (*nedovedu posoudit*) s 16%. Tzn., že 72% učitelů tedy reformu vnitřně spíše nepřijalo tím, že ji označilo za zbytečnou.

U otázky č. 4: *Co si myslíte o RVP? Může jeho zavedení zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání?;* se nejvíce učitelů přiklonilo k variantě c a to celkem 51% z nich. Druhá v pořadí je varianta d, pro kterou bylo 23% respondentů. Na třetím místě skončila varianta b se ziskem 14%. I u této otázky získali mírnou většinu odpůrci reformy. Nelze jasně říci, jestli učitelé, kteří zaškrtnuli variantu c, jsou spíše pro nebo proti reformě.

Obr. 10. (Ot.4 podle celkových názorů - dotazník)

U otázky č. 5: Někteří učitelé se domnívají, že půjde spíše jen o formální změny. Jako učivo, které je v RVP vymezeno pouze rámcově, bude nejlépe využívat konkrétní obsah (materiál) z dosud používaných osnov; se drtivá většina – 60% respondentů vyslovila pro variantu c (bude záležet na každém učiteli). Varianta a (souhlasím s tímto postupem) získala 19%, varianta b (myslím, že to bude možné pouze částečně) 14%.

V otázce č. 6: Podle některých názorů bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP, propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.); se učitelé ze všech škol nejvíce přiklánějí k variantě d (bude záležet na každém učiteli) - a to konkrétně ve 46% případů. Dále zvolili variantu b (souhlasím pouze částečně) - 28% a variantu a (souhlasím s tímto názorem), která získala 23%. Z toho vyplývá, že se velká část učitelů domnívá, že se zavedením RVP ZV se zvýší i nároky na ně samotné.

Třetí kategorie otázek, mezi které patří č. 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14 se zabývá konkrétními pojmy, které se nově vyskytují v RVP ZV. Učitelé zde hodnotí a srovnávají pojmy RVP ZV s předchozími vzdělávacími programy.

V otázce č. 7: *Máte pocit, že by určitá redukce učiva (a trochu menší nároky na rozsah vědomostí žáků), kterou RVP pro ZV nabízí, mohla vytvořit lepší vztah žáků k učení a vzájemné spolupráci s učitelem?*; odpovědělo nejvíce respondentů na variantu c (*bude záležet na každém učiteli*) – 37%, na variantu b (*myslím, že pouze částečně*) – 28% a na variantu a (*myslím, že ano*) 19%. Zdá se tedy, že jsou učitelé v zásadě pro určitou redukci učiva.

U otázky č. 8: *Novou součástí obsahu výuky se stávají tzv. „průřezová témata“. Mají prolínat všemi předměty a ovlivňovat především postoje žáků. Prosím, vyjádřete svůj názor, zda mají na 2. stupni nějaký smysl*; se shodli učitelé v 56% případů tím, že vybrali variantu b (*připomíná mi to tzv. mezipředmětové vztahy*). Druhou nejčastější variantou bylo d (*čas od času je možné je do výuky zařadit*), které získalo 26%. Zbylé dvě varianty získaly malý počet procent. V této otázce jsou tedy učitelé jednotní.

V otázce č. 9: *Bude podle Vašeho názoru možné zprostředkovat učivo způsobem, které jste až dosud většinou ve výuce využíval(a)?*; jsou učitelé také víceméně jednotní. Celkem 53% z nich zvolilo variantu a (*ano, na 2. stupni se užívá velká škála metod a prostředků*), druhou nejčastější variantou – 28%, je c (*většinou ano, jen s malými změnami*). I v této otázce panuje shoda.

Otázka č. 10: *RVP pro ZV používá termín „kompetence žáků“. Je podle Vašeho názoru tento nově používaný termín srovnatelný s pojmy znalosti, vědomosti a dovednosti žáků?*; získala nejvíce procent u varianty b (*skoro ano*) a a (*ano*). V prvním případě to bylo 44%, ve druhém 25%. Jen 12% učitelů zvolilo variantu c (*má dost jiný význam*). Učitelé se tedy domnívají, že pojem „kompetence žáků“ je srovnatelný se znalostmi, vědomostmi a dovednostmi žáků.

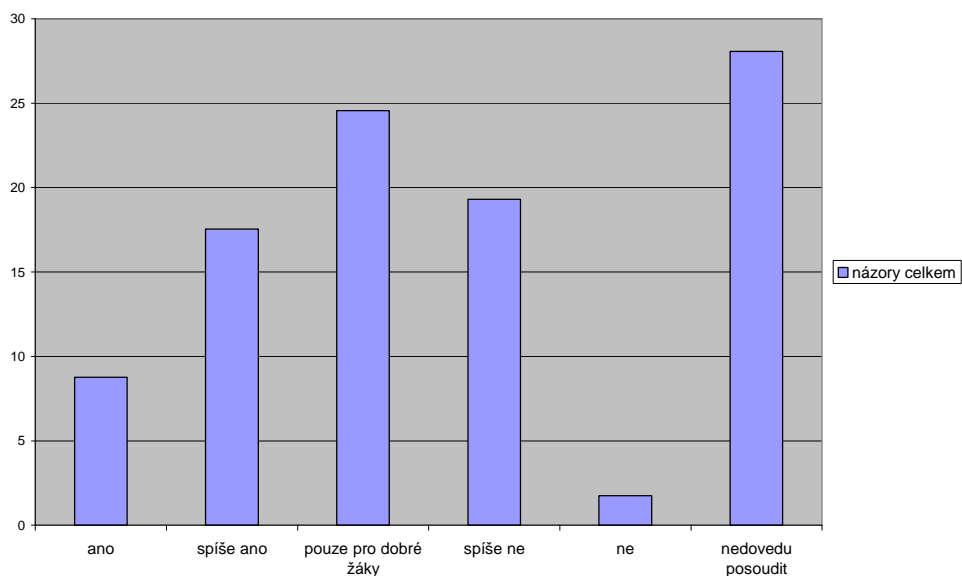
U otázky č. 11: *Někteří učitelé se domnívají, že při běžně vedené výuce žáci mohou některé kompetence (např. kompetence řešení problémů, kompetence komunikativní) jen těžko získávat*; získala varianta b (*nesouhlasím*) 46%, varianta c (*nedovedu posoudit*) 30% a varianta a 25%. Většina učitelů tedy s touto otázkou nesouhlasí, velký počet učitelů se vyjádřil neurčitě tím, že zvolili variantu c.

Předposlední otázkou v této kategorii je č.12: *Jsou podle Vašeho názoru oprávněné obavy, že hodnocení očekávaných výstupů u žáků bude po zavedení ŠVP pro většinu učitelů náročnější?*. 44% respondentů označilo variantu d (*spíše ano*). Další tři varianty získaly podobný počet procent a to v tomto pořadí - b (*ne, stejně zůstávají rozhodující známky – klasifikace*) – 19%, a (*ne, na 2. stupni je dost příležitostí k poznávání žáků*) - 16%, e (*nedovedu posoudit*) - 16%. Většina učitelů se tedy domnívá, že pro ně bude hodnocení očekávaných výstupů u žáků po zavedení ŠVP ZV obtížnější.

Poslední otázkou této třetí kategorie je otázka č. 14: *RVP pro ZV zavádí pouze slovní hodnocení předmětů v oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Může slovní hodnocení zvýšit zájem žáků o učení a o tyto zmíněné předměty?*; u které získala největší skoro polovinu všech procent varianta a (*bude záležet na každém učiteli*) – 49%. Ostatní varianty získaly maximálně 16%. Je vidět, že na tuto otázku učitelé odpovídají spíše neurčitě. Nejspíš je to tím, že většina učitelů nemá se slovním hodnocením moc zkušeností.

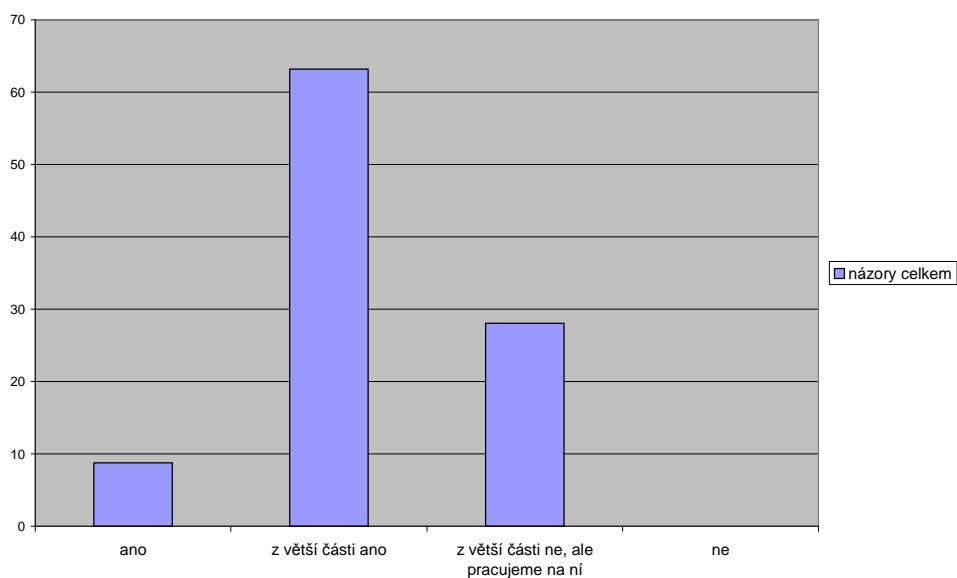
Otázky 13, 15 patří do čtvrté kategorie otázek. Týkají se ŠVP ZV. Učitelé se měli vyjádřit k otázce jeho přínosu a zda přinese nějakou podstatnou změnu ve stylu vyučování.

U otázky č.13: *Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 2. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?*; panuje velká názorová neshoda, jak je vidět z grafu. Žádná varianta nezískala podstatnou většinu. Nejvíce procent získala varianta e a to 28%, druhá skončila jen s malým rozdílem varianta c - 25%, na třetím místě se umístila varianta d - 19%, dále pak varianta b -18% atd. Tato otázka patří mezi klíčové, proto je názorová pestrost, která může být dána i velkým počtem možných variant, spíše ke škodě věci. Nejvíce učitelů se schovalo za neutrální variantu e, která jednoznačně postoj učitelů nevystihuje. O něco více hlasů se přece jenom vyslovilo pro názor, že ŠVP ZV může být pro žáky přínosem, což je v přímém rozporu s názory na otázky č. 3 a č. 4, kde jsou učitelé spíše proti zavedení RVP ZV (z kterého ŠVP ZV vychází).

Obr. 11. (Ot.13 podle celkových názorů - dotazník)

Otázka č. 15: *Má už v současné době Vaše škola vypracovanou koncepci ŠVP?*; je další důležitou otázkou. Do září 2007, kdy každá škola pojede podle svého vlastního ŠVP, totiž zbývá zhruba půl roku, což je velice krátká doba.

Obr. 12. (Ot. 15 podle celkových názorů - dotazník)

Proto mě překvapuje, že pouhých 9% z těchto (nepilotních) škol má ŠVP již vypracován (varianta *a*) a zbylé školy ne. Nepřekvapuje mě, že nikdo neoznačil

variantu d, protože v současné době musí na ŠVP ZV dělat i ti největší odpůrci. Varianta b získala 63%, varianta c 28%. Dá se tedy konstatovat, že většina škol v současnosti ŠVP teprve dokončuje a že na něj plynule přejde (bez jakéhokoliv předchozího vyzkoušení) až v září 2007.

Poslední dvě otázky se zabývají názory na další vzdělávání a ochotu učitelů se vzdělávat.

V otázce č. 16: *Příprava a zavádění ŠVP do praxe s sebou patrně přinese i některé nové požadavky na práci učitelů. Uvítal(a) byste možnost nějaké formy dalšího vzdělávání*; se drtivá většina učitelů shoduje v tom, že se chtějí nějakým způsobem dále vzdělávat. Nejvíce učitelů zvolilo variantu b (*spíše ano*) - 49%, varianta a (*ano*) získala 40%, c (*spíše ne*) označilo 9% a pouhé 2% učitelů zaškrtnulo variantu d a nechce se vůbec vzdělávat.

Poslední položkou dotazníku je otázka č. 17: *Kdybyste měl(a) rozhodnout o tématu Vašeho dalšího vzdělávání zvolil(a) byste především (označte křížkem ve sloupci podle významu, který tématu přikládáte)*. Největší zájem mají učitelé o téma *rozvoj tvořivosti žáků*, dále pak o *motivaci k učení* a o *skupinové vyučování*. Nejmenší zájem je o téma *školní vzdělávací program*.

4.6.4 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Výzkumná sonda přinesla některé zajímavé výsledky.

Prvním faktem je, že učitelé mají stále nedostatek solidních informací o změnách, které RVP (ŠVP) ZV přinese. S tímto tvrzením souhlasí 74% učitelů. Na druhou stranu je v této oblasti vidět jistý pokrok, neboť to je více jak o 23% lepší výsledek než při šetření, které provedla katedra pedagogiky a psychologie Jihočeské Univerzity na jaře roku 2005. Tehdy se pro tento názor vyslovilo 97,7% respondentů (šlo však o učitele 1. stupně ZŠ). Nicméně do zavedení RVP ZV zbývá pouze několik měsíců. Otázkou zůstává, čím je to chyba. Zda-li pouze MŠMT a orgánů, které mají RVP na starosti, nebo samotných učitelů. Ti nejsou v mnoha případech ochotni si informace vyhledávat a čekají, až jim je někdo

obstará. Špatná informovanost se může projevit při vytváření ŠVP, kde musí učitelé pracovat s novými pojmy, o kterých si mnozí z nich myslí, že nenabízejí odlišný obsah od pojmů dosud používaných.

Druhý fakt, který odhalila tato výzkumná sonda je, že se většina učitelů staví k reformě negativně. To může být ovlivněno i zmíněnou nedostatečnou informovaností. RVP tak mnozí považují za zbytečný, konkrétně 72% respondentů (oproti 75% při šetření PF JČU v roce 2005). Více jak polovina učitelů se domnívá, že RVP může zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání pouze v něčem. „Takových reforem tu už bylo“ - je velmi častý názor. Na druhou stranu je třeba zmínit, že ke každé změně, která má nastat, se lidé zpočátku stavějí opatrně, negativně. Až praxe a příští roky ukážou, zda bylo zavedení RVP ZV zbytečné či ne. To potvrzuje i otázka č. 13 z dotazníku: *Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 2. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?*; na kterou odpovědělo nejvíce respondentů (28%) – „nedovedu posoudit.“

Dalším zjištěným faktem je, že v současné době už má většina škol ŠVP z větší části vypracovaný. Aspoň to tvrdí 63% učitelů. Pouhých 9% učitelů z těchto nepilotních škol tvrdí, že už má ŠVP hotové.

Poslední důležitý fakt je, že se chce drtivá většina učitelů (89%) dále vzdělávat, což je určitě pozitivní zjištění. Vzdělávat se chtějí především v oblasti *rozvoje tvořivosti žáků a motivaci k učení*, nejmenší zájem je o téma *školní vzdělávací program*. Tento nezájem vystihuje spíše záporný postoj většiny učitelů k tvorbě vlastního ŠVP.

4.7 Analýza rozhovorů

Dva rozhovory, které jsem provedl v rámci dalšího zjišťování názorů na RVP ZV, byly velice podnětné.

Ředitele Výzkumného ústavu pedagogického PhDr. Jaroslava Jeřábka, CSc. jsem se ptal na otázky týkající se RVP, ŠVP a cizích jazyků. Dozvěděl jsem se řadu zajímavých věcí.

Podle Jeřábka tedy RVP vznikl z dvou hlavních důvodů. Prvním byla pomoc školám, které se snažily o změny ve stylu vyučování, což bylo v podstatě zakázáno. Druhým důvodem byla snaha vyrovnat se úspěšným západoevropským vzdělávacím systémům, kde rámcové vzdělávací programy již řadu let fungují.

RVP by měl přinést posílení pedagogické autonomie na školách, což na druhé straně pro školu znamená větší zodpovědnost za žáka. Jinými slovy stát přenáší pravomoce tam, kde se vzdělávání odehrává, tzn. na školy.

Co se týká informovanosti učitelů ohledně RVP Jeřábek tvrdí, že byly školy dostatečně informovány: *„Ve všech regionech se udělaly výjezdy, na které byli pozváni všichni ředitelé škol, kde dostali základní informace o tom, co je čeká, jak ty dokumenty vypadají, kde jsou atd. Záleželo také na míře zájmu z jednotlivých škol.“* Na druhou stranu připouští, že se při osvětě nevyužilo všech možných potencialit. Dále kritizuje některé vysoké školy (resp. pedagogické fakulty) za to, že se dostatečně nepodílely na spolupráci s VÚP, i když o to zájem z VÚP byl.

Výhodu ŠVP vidí Jeřábek v tom, že dává školám možnost nastavit si učivo podle toho, co a jakým způsobem chce učit. Dále podle něj nehrozí, že bude mezi jednotlivými školami docházet k velkým rozdílům, protože jsou v RVP ZV stanoveny tzv. očekávané výstupy, které jsou povinné.

V další části rozhovoru Jeřábek chválí pilotní školy, které se podílely při vytváření ŠVP ZV: *„Školy byly maximálně vstřícné, školní programy jsme s nimi analyzovali několikrát a těch 16 programů z pilotních škol – všechny jsou velmi dobré, nejsou to unifikované programy, kantoři měli spoustu nápadů.“* Na druhou stranu přiznává, že na nějaké závěry je potřeba delší doba – několik let. Jeřábek připomíná, že ŠVP je otevřený dokument, to znamená, že se může podle potřeby a zkušeností měnit.

V poslední části Jeřábek zdůrazňuje důležitost výuky cizích jazyků. Proto RVP stanovuje povinnost dvou cizích jazyků během školní docházky. Dále

zmiňuje, že by se při výuce cizích jazyků měl klást důraz zejména na komunikativní dovednost, tzn. schopnost mluvit a domluvit se v základních situacích.

U druhého rozhovoru jsem se zajímal o názory na RVP, které má začínající učitel. Další část otázek se týkala tvorby vlastního ŠVP a jeho možných problémů.

Mgr. Michal Simandl v zásadě novou reformu schvaluje, nicméně zastává názor, že se v praxi moc neuchytí. Připouští, že mu vadí zdlouhavá práce na ŠVP a že se výsledný efekt stejně nedostaví, protože většina učitelů si bude učit podle sebe jako doposud. Navíc se podle něj většina kolegů staví vůči RVP ZV skepticky.

Dále tvrdí, že škola, na které učí, byla dostatečně informována o chystaných změnách. Pomocí dvou vybraných koordinátorek z řad učitelů, které byly vyškoleny, jsou nyní školeni i ostatní kantoři.

Simandl mi potvrdil fakt, že se o RVP sice dozvěděl na vysoké škole, ale vzápětí dodává, že ho pedagogická fakulta na změny, které s sebou RVP přinese, dostatečně nepřipravila.

Dále přiznává, že se při sestavování ŠVP setkal s určitými problémy a to hlavně z důvodu jeho malé zkušenosti. Proto radí, aby ŠVP sestavovali především zkušenější učitelé.

Na otázku: Kdo všechno se podílí na tvorbě ŠVP na Vaší škole?; Simandl odpověděl: *„Na naší škole se na tvorbě ŠVP podílí úplně všichni, máme rozdělené funkce.“*

Poslední otázky směřovaly na výhody / nevýhody vlastního ŠVP. Na to Simandl odpověděl: *„Myslím, že je to jen zbytečné zatěžování učitelů v praxi pedagogiky teoretiky. Osobně bych nechal naše školství tak, jak je, protože si nemyslím, že by bylo zapotřebí nějaké reformy. Spíše bych se zaměřil na jiné věci:“*

zvýšit komfort učitelů, vytvořit jim lepší podmínky, hlavně přilákat mladé lidi do školství atd.“

ZÁVĚR

V diplomové práci jsem se zabýval Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. Vzhledem k tomu, že tento program vstoupí v platnost na všechny základní školy již v září 2007, jedná se tudíž o velice aktuální téma.

Vzhledem k tomu, že se názory na RVP diametrálně liší, snažil jsem se v teoretické části diplomové práce popsat jeho důvody vzniku, teoretická východiska a koncepci. Dále jsem se zabýval tvorbou školních vzdělávacích programů. Snažil jsem se poukázat na možné problémy při jejich vytváření a na důležitost pilotních škol a funkce koordinátora v rámci každé školy. Poté jsem analyzoval ŠVP jedné z pilotních škol. Nakonec jsem popsal historický vývoj vyučovacích metod cizích jazyků a nastínil jsem změny, které se dají očekávat ve výuce jazyků po zavedení RVP ZV.

V praktické části jsem se zabýval problémem zavádění RVP a ŠVP do praxe. V metodě, kterou jsem zvolil k provedení výzkumné sondy, jsem podrobně popsal kategorie otázek, které jsem použil pro dotazníkové šetření na 2. stupni základních škol. Otázky měly zjistit názory učitelů na změny, které RVP ZV přinese. Mimo to jsem chtěl zjistit, zda se může nedostatečná informovanost učitelů, kterou jsem předpokládal, projevit v názorech ohledně RVP ZV. Postoje učitelů totiž mohou být pro kladné přijetí reformy klíčové. V rámci dalšího zjišťování názorů na RVP ZV jsem provedl dva rozhovory. První byl s jedním z hlavních tvůrců tohoto dokumentu, druhý se začínajícím učitelem. Oba rozhovory byly velice podnětné.

V další části bylo mým cílem (na základě výsledků dotazníkového šetření) posoudit názory učitelů na RVP ZV. Z nich vyplývá, že má většina učitelů k chystané reformě spíše záporný vztah, mnozí ji považují za zbytečnou (72% respondentů). To může negativně ovlivnit, přinejmenším ztížit, přijetí reformy jako takové. Tyto postoje mohou být do jisté míry ovlivněny i nedostatečnou

informovaností, což potvrdilo 74% učitelů. Skutečnost, že se chce drtivá většina učitelů dále vzdělávat, považuji za velmi důležité a pozitivní zjištění. Proto je potřeba tuto skutečnost vzít v potaz a učinit taková opatření, aby se učitelé mohli vzdělávat.

Má hypotéza, že ministerstvo školství podcenilo informační kampaň, se tedy z výsledků, které jsem získal díky provedené výzkumné sondě, potvrdila.

RVP ZV přináší řadu změn, které by mohly zásadní měrou pozitivně ovlivnit celý český vzdělávací systém. Až několik let praxe teprve ukáže, zda se tyto změny podařilo opravdu naplnit. Nicméně špatná osvěta, podcenění informování učitelů, nedostatečná spolupráce mezi ministerstvem školství s vysokými a potažmo i základními školami již RVP ZV připravila první překážku, ještě předtím, než vstoupil v platnost.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Autorský kolektiv pracovníků VÚP. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2005
- [2] BELZ, Horst. SIEGRIST, Marco. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. Počet stran 375. ISBN 80-7178-479-6.
- [3] BENEŠ, Eduard a kolektiv. *Metodika cizích jazyků (angličtiny, francouzštiny, němčiny)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1971. Počet stran 268.
- [4] BERAN, Vít. *Proč tvořit ŠVP*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe, 2005
- [5] BLECHA, Ivan a kolektiv. *Filosofický slovník*. 2. opr. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998. Počet stran 463. ISBN 80-7182-064-4.
- [6] FISCHER, Robert. *Učíme děti myslet a učit se*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997. Počet stran 172. ISBN 80-7178-120-7.
- [7] KOŠŤÁLOVÁ, Hana a kolektiv. *Školní vzdělávací program krok za krokem*. Praha: Verlag Dashöfer, 2005. Počet stran 157. ISBN 80-86897-00-1.
- [8] KOVALIKOVÁ, Susan. *Integrovaná tematická výuka*. Kroměříž: Spirála, 1995. Počet stran 304. ISBN 80-901873-0-7.
- [9] LOKŠOVÁ, Irena. *Tvořivé vyučování*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2003. Počet stran 208. ISBN 80-247-0374-2.
- [10] PASCH, Marvin a kolektiv. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. 2. vyd. Praha: Portál, 2005. Počet stran 416. ISBN 80-7367-054-2.
- [11] PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. Počet stran 380. ISBN 80-7178-978-X.
- [12] PRÁŠILOVÁ, Michaela. *Tvorba vzdělávacího programu*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. Počet stran 191. ISBN 80-7254-712-7.
- [13] SPILKOVÁ, Vladimíra a kolektiv. *Současné proměny vzdělávání učitelů*. Brno: Paido, 2004. Počet stran 271. ISBN 80-7315-081-6.

Časopisy, sborníky, dokumenty

- [14] DELIŠOVÁ, Jaroslava. POHOŘELÝ, Svatopluk. Jazyky podle národního plánu. *Učitel'ské noviny*, č. 3, 2006, str. 10
- [15] HUSNÍK, Petr. Frontální výuka – nutné zlo? *Učitel'ské noviny*, č. 3, 2006, str. 11
- [16] JAKL, Zdeněk. Tachovské gymnázium neskrývá rozpaky nad reformou, *Učitel'ské noviny*, č.21, str. 8
- [17] JEŘÁBEK, Jaroslav. Inovace RVP ZV. *Učitel'ské noviny*, č. 31, 2005, str. 14
- [18] JEŘÁBEK, Jaroslav. Kantoři čekají jak dopadne reforma. *Učitel'ské noviny*, č. 30, 2006, str. 8 – 9
- [19] KOLMANOVÁ, Jana. Zkušenosti se dvěma učebnicemi francouzštiny. *Cizí jazyky*. roč. 42, číslo 9-10, 1998-9, str. 167-168
- [20] LENGÁLOVÁ, Anežka. Nové trendy ve výuce angličtiny. *Cizí jazyky*. roč. 42, číslo 9-10, 1998-9, str. 168
- [21] LISNEROVÁ, Romana. TUPÝ, Jan. Připravte se na rizika ŠVP. *Učitel'ské noviny*, č. 12, 2005, str. 7
- [22] LISNEROVÁ, Romana. TUPÝ, Jan. Připravte se na rizika ŠVP. *Učitel'ské noviny*, č. 13, 2005, str. 7
- [23] Příprava učitelů a aktuální proměny v základním vzdělávání, JČU Pedagogická fakulta, České Budějovice, 2005
- [24] SKALKOVÁ, Jarmila. Rámcové vzdělávací programy – dlouhodobý úkol. *Pedagogika*, LV, 1, 2005, str. 4 - 19
- [25] SPILKOVÁ Vladimíra. Rámcový vzdělávací program pro ZV v kontextu transformace českého školství. In: *Pedagogika*, roč. IV, č.1, 2005, str. 20 - 25,
- [26] Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Informační brožura, Plzeň: Fraus, 2004
- [27] STRAKOVÁ, Jana. Školní vzdělávací program jako nástroj k proměně školy. *Moderní vyučování*, roč. 2004, č.7, 2004
- [28] Školní vzdělávací program Matěj, verze 2005/2006-1, ZŠ J. Matiegky Mělník, Pražská 2817

- [29] ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. Kdo bude školním koordinátorem? *Učitel'ské noviny*, č. 36, 2005, str. 8 - 9
- [30] ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. Setkají se základní a vysoké školy nad RVP ZV? *Učitel'ské noviny*, č. 10, 2006, str. 10 - 11
- [31] TUPÝ, Jan. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Komenský*, 128, č.1, 2003, str. 2 – 8.

Internetové odkazy

- [32] HUČÍNOVÁ, Lucie. KRČKOVÁ, Stanislava. ŠÍBOVÁ, Marta. *K čemu jsou v ŠVP klíčové kompetence a výchovné a vzdělávací strategie.*
<http://www.rvp.cz/clanek/6/598>
- [33] HRUBÁ, Jana. *Kde je pan / paní Reforma?*
<http://ucitelskelisty.ceskaskola.cz/Ucitelskelisty/Ar.asp?ARI=102876&CAI=2146>
- [34] MORA, Jill. *Second-Language Teaching Methods.*
<http://coe.sdsu.edu/people/jmora/ALMMethods.htm#Grammar>
- [35] RODGERS, Theodore. *Language Teaching Methodology.*
<http://www.cal.org/resources/digest/rodgers.html>
- [36] RODRÍGUEZ SEARA, Ana. *L'évolution des méthodologies dans l'enseignement du français langue étrangère depuis la méthodologie traditionnelle jusqu'à nos jours.*
http://www.uned.es/ca-tudela/revista/n001/art_8.htm#_ftn2
- [37] SÁRKOZI, Radek. *Názory učitelů a ředitelů na rámcové a školní vzdělávací programy*
<http://www.ceskaskola.cz/Ceskaskola/Ar.asp?ARI=103440&CAI=2152>
- [38] SKOUPÁ, Anna. *Pilotní školy vzdělávají*
<http://www.rvp.cz/clanek/481/996>
- [39] TUPÝ, Jan. *Proč měnit vzdělávání.*
<http://www.rvp.cz/clanek/6/1001>
- [40] TUPÝ, Jan. *Průřezová témata*
<http://www.rvp.cz/clanek/6/338>
- [41] *Apprentissage des langues.*
<http://europa.eu/languages/fr/chapter/14>

- [42] *Le multilinguisme dans l'Union européenne : la Commission européenne appelle à œuvrer pour la promotion des langues et lance un nouveau portail web*
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1451&format=HTML&aged=0&language=FR&guiLanguage=fr#fn1>
- [43] *Le soutien financier de l'UE.*
http://ec.europa.eu/education/policies/lang/funding/index_fr.html

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka 1. Systém kurikulárních dokumentů	11
Tabulka 2. Školní vzdělávací program MATĚJ, verze 2005/2006 – 1.....	37
Obr. 1. Ot. 2 podle velikosti škol - dotazník.....	55
Obr. 2. Ot. 4 podle velikosti škol - dotazník.....	56
Obr. 3.Ot. 13 podle velikosti škol - dotazník.....	59
Obr. 4. Ot. 15 podle velikosti škol - dotazník.....	60
Obr. 5.Ot. 2 podle délky praxe - dotazník	62
Obr. 6.Ot. 3 podle délky praxe - dotazník	63
Obr. 7.Ot.13 podle délky praxe - dotazník	66
Obr. 8. Ot.16 podle délky praxe - dotazník	67
Obr. 9. Ot.1 podle celkových názorů - dotazník	68
Obr. 10. Ot.4 podle celkových názorů - dotazník	70
Obr. 11. Ot.13 podle celkových názorů - dotazník.....	73
Obr. 12. Ot. 15 podle celkových názorů - dotazník	73

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Struktura ŠVP a obsah jednotlivých částí
- P II Dotazník
- P III Rozhovor s PhDr. Jaroslavem Jeřábkem, CSc.
- P IV Rozhovor s Mgr. Michalem Simandlem

PŘÍLOHA P I: Struktura ŠVP a obsah jednotlivých částí

1. *Identifikační údaje*
 - název vzdělávacího programu
(oficiální název, z něhož musí být zřejmé, že jde o ŠVP pro základní vzdělávání; může být připojen i název motivační, který vyjádří výchovné nebo vzdělávací zaměření školy)
 - předkladatel
(název a adresa školy; jméno ředitele; kontakty)
 - zřizovatel školy
(název a adresa; kontakty)
2. *Charakteristika školy a školního vzdělávacího programu*
 - stručná charakteristika školy
(základní údaje o škole, které jsou důležité pro vymezení vzdělávacích záměrů - úplnost a velikost školy, její umístění, materiální, prostorové, technické a jiné podmínky; charakteristika žáků a pedagogického sboru; mezinárodní spolupráce, dlouhodobé projekty apod.; způsoby spolupráce se školskou radou, rodiči žáků nebo zákonnými zástupci, místními i regionálními partnery, pedagogicko-psychologickými poradnami a jinými institucemi)
 - charakteristika školního vzdělávacího programu
(společné výchovné a vzdělávací strategie na úrovni školy, kterými chce škola směřovat k cílům základního vzdělávání a tím k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků; zaměření školy ve shodě s potřebami a zájmy žáků; společné postupy a organizační zajištění potřebné pro uskutečňování výchovných a vzdělávacích strategií školy; konkrétní informace o zabezpečení výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i žáků mimořádně nadaných)
3. *Učební plán*
 - učební plán pro 1. a 2. stupeň
(tabulace respektující RUP s výrazným oddělením 1. a 2. stupně; výčet povinných a povinně volitelných vyučovacích předmětů s hodinovými dotacemi v jednotlivých ročnících; celkové počty hodin v jednotlivých ročnících a celkové počty hodin za 1. a 2. stupeň)
 - poznámky k učebnímu plánu
(organizační podmínky realizace jednotlivých povinných vyučovacích předmětů, povinně volitelných vyučovacích předmětů, průřezových témat a nepovinných vyučovacích předmětů; popis organizačních forem jiných než vyučovací hodina).
4. *Učební osnovy*
 - název vyučovacích předmětů
 - charakteristika vyučovacích předmětů
(obsahové, časové a organizační vymezení vyučovacích předmětů; společné výchovné a vzdělávací strategie na úrovni vyučovacích

předmětu, kterými chce škola naplňovat cílové zaměření vzdělávací oblasti, a tím směřovat k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků; začlenění průřezových témat)

- vzdělávací obsah vyučovacího předmětu (distribuce a rozpracování očekávaných výstupů z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků [5]; výběr a rozpracování učiva z RVP ZV do ročníků, případně do delších časových úseků ve vazbě na očekávané výstupy; mezipředmětové souvislosti, tematické okruhy realizovaných průřezových témat; další poznámky upřesňující realizaci vzdělávacího obsahu)

5. *Hodnocení žáků a autoevaluace školy*

- pravidla pro hodnocení žáků (vymezení způsobů hodnocení - klasifikací, slovně, stanovení kritérií hodnocení)
- autoevaluace školy a její evaluační činnost [6] (cíle, nástroje a kritéria *autoevaluace školy* a časové rozvržení evaluačních činností)

(Zdroj: VÚP Praha)

PŘÍLOHA P II: Dotazník

Instrukce k vyplnění dotazníku

Pokud není uvedeno jinak, odpověď označte kroužkem případně doplňte

A) Škola, na které působím, je

- a) spíše menší (do 250 žáků)
- b) středně velká (do 500 žáků)
- c) velká (nad 500 žáků)
- d) je – e) není – ověřovací či pilotní školou pro ŠVP pro ZV

B) f) Na 2. stupeň ZŠ

- 1) mám aprobaci
- 2) nemám aprobaci
- g) mám roků praxe ve školství, z toho praxe na této škole

C)

1) Učitelé ZŠ se domnívají, že o změnách, které mají přinést školní vzdělávací programy pro ZŠ mají až dosud velmi málo informací.

- a) souhlasím
- b) souhlasím částečně
- c) nesouhlasím
- d) nevím, nemohu posoudit

2) RVP pro ZV přináší některé změny. Domníváte se, že jde hlavně o tyto změny [můžete volit i více odpovědí, ale prosím, očísľujte je podle významu (číslo 1 = nejdůležitější), který jim přiřadíte]:

- a) změny v celkovém posuzování žáků
- b) změny v osnovách předmětů
- c) změny v nárocích na znalosti žáků
- d) změny, které souvisejí s řízením výuky
- e) nemyslím si, že je možné něco výrazně změnit
- f) nejsem tak informován(a), abych se mohl(a) vyjádřit

3) Někteří učitelé nebo i celé učiteléské kolektivy soudí, že RVP představuje reformu, která je v našem školství zbytečná, protože jeho úroveň ve srovnání s jinými zeměmi není špatná.

- a) souhlasím, protože.....
- b) souhlasím částečně
- c) nesouhlasím, protože.....
- d) nedovedu posoudit
- e) nechci se vyjádřit

4) Co si myslíte o RVP? Může jeho zavedení zlepšit kvalitu českého základního vzdělávání?

- a) ano, protože.....
- b) spíše ano
- c) pouze v něčem
- d) spíše ne
- e) ne, protože.....

5) Někteří učitelé se domnívají, že půjde spíše jen o formální změny. Jako učivo, které je v RVP vymezeno pouze rámcově, bude nejlépe využívat konkrétní obsah (materiál) z dosud používaných osnov.

- a) souhlasím s tímto postupem
- b) myslím, že to bude možné pouze částečně
- c) bude záležet na každém učiteli
- d) nedovedu posoudit
- e) nesouhlasím s tímto názorem

6) Podle některých názorů bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP, propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.)?

- a) souhlasím s tímto názorem, protože.....
- b) souhlasím pouze částečně
- c) nedovedu posoudit
- d) bude záležet na každém učiteli
- e) nesouhlasím protože.....

7) Máte pocit, že by určitá redukce učiva (a trochu menší nároky na rozsah vědomostí žáků), kterou RVP pro ZV nabízí, mohla vytvořit lepší vztah žáků k učení a vzájemné spolupráci s učitelem?

- a) myslím, že ano
- b) myslím, že pouze částečně
- c) bude záležet na každém učiteli
- d) nevím, nedovedu posoudit
- e) myslím, že ne, že se nic nezmění

8) Novou součástí obsahu výuky se stávají tzv. „průřezová témata“. Mají prolínat všemi předměty a ovlivňovat především postoje žáků. Prosím, vyjádřete svůj názor, zda mají na 2. stupni nějaký smysl.

- a) neznám, nedovedu posoudit
- b) připomíná mi to tzv. mezipředmětové vztahy
- c) jsou to pro žáky potřebné informace
- d) čas od času je možné je do výuky zařazovat

9) Bude podle Vašeho názoru možné zprostředkovat učivo způsobem, které jste až dosud většinou ve výuce využíval(a)?

- a) ano, na 2. stupni se užívá velká škála metod a prostředků
- b) ano, ale pouze částečně, budu je muset doplňovat o
- c) většinou ano, jen s malými změnami
- d) nedovedu posoudit

10) RVP pro ZV používá termín „kompetence žáků“. Je podle Vašeho názoru tento nově používaný termín srovnatelný s pojmy znalosti, vědomosti a dovednosti žáků?

- a) ano
- b) skoro ano
- c) spíše ne
- d) má dost jiný význam
- e) nedovedu posoudit

11) Někteří učitelé se domnívají, že při běžně vedené výuce žáci mohou některé kompetence (např. kompetence řešení problémů, kompetence komunikativní) jen těžko získávat.

- a) souhlasím s tímto názorem
- b) nesouhlasím
- c) nedovedu posoudit

12) Jsou podle Vašeho názoru oprávněné obavy, že hodnocení očekávaných výstupů u žáků bude po zavedení ŠVP pro většinu učitelů náročnější?

- a) ne, na 2. stupni je dost příležitostí k poznávání žáků
- b) ne, stejně zůstávají rozhodující známky – klasifikace
- c) ano, protože.....
- d) spíše ano
- e) nedovedu posoudit

13) Domníváte se, že výuka podle záměrů ŠVP pro ZV může být pro žáky 2. stupně ZŠ větším přínosem než dosud?

- a) ano, protože.....
- b) spíše ano, protože.....
- c) pouze pro dobré žáky
- d) spíše ne
- e) ne, protože.....
- f) nedovedu posoudit

14) RVP pro ZV zavádí pouze slovní hodnocení předmětů v oblasti Umění a kultura, Člověk a zdraví, Člověk a svět práce. Může slovní hodnocení zvýšit zájem žáků o učení a o tyto zmíněné předměty?

- a) bude záležet na každém učiteli
- b) spíše ano, protože.....
- c) spíše ne, protože.....

- d) ne, známky pomáhají k lepší kázni žáků
- e) nedovedu posoudit

15) Má už v současné době Vaše škola vypracovanou koncepci ŠVP?

- a) ano
- b) z větší části ano
- c) z větší části ne, ale pracujeme na ní
- d) ne

16) Příprava a zavádění ŠVP do praxe s sebou patrně přinese i některé nové požadavky na práci učitelů. Uvítal(a) byste možnost nějaké formy dalšího vzdělávání?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) zásadně ne

17) Kdybyste měl(a) rozhodnout o tématu Vašeho dalšího vzdělávání, zvolil(a) byste především (označte křížkem ve sloupci podle významu, který tématu přikládáte):

	ano				ne
	5	4	3	2	1
skupinové vyučování					
péče o talentované žáky					
rozvoj tvořivosti žáků					
udržení kázně ve vyučování					
řešení problémových úloh					
hodnocení žáků					
školní vzdělávací program					
motivace k učení					

PŘÍLOHA P III: Rozhovor s PhDr. Jarosl. Jeřábkem, CSc.

RVP

1. Na čem jste se při tvorbě RVP osobně podílel?

Dělal jsem celou koncepci, tedy i rámcových vzdělávacích programů, které jsou výsledkem reformy, na niž první návrhy byly zhruba z roku 1999, kdy se dělala koncepce vzdělávací soustavy.

2. Proč RVP jako takový vůbec vznikl? Jaké podněty vedly k jeho vzniku?

Důvody byly v zásadě dva – pomoci školám, které se snažily o nejrůznější změny ve vzdělávání a klimatu školy, což bylo v té době na hraně legality. Druhý důvod bylo porovnávat na jaké filozofii jsou založeny vzdělávací systémy ve vybraných evropských zemích. Tady se potvrdilo, že model dvojúrovňového kurikula, kdy stát vymezuje jenom základní mantinely a to hlavní se odehrává na školách samotných je trend, který se promítá v té či oné podobě do vzdělávacích systémů, které jsou prokazatelně úspěšné v mezinárodních srovnáních.

3. Inspirovali jste se někde při tvorbě RVP (např. v zahraničí) anebo se jedná o ryze český nápad?

Nejedná se o čistě český nápad ačkoliv co se týká liberalizace vzdělávání, tam jsme došli skoro nejdále. Mně osobně se líbí finský vzdělávací systém a vůbec severský systém. To znamená posílení pedagogické autonomie na školách a na oplátku jim svěřit hlavní zodpovědnost za žáka.

4. Při přednášce o realizaci ŠVP řekl zástupce ředitele ZŠ Londýnská Mgr. Jiří Trunda, že se jedná o největší reformu českého školství od dob Marie Terezie. Souhlasíte s tímto názorem?

Nevím jestli největší, ale pokud se tato reforma podaří, mohla by způsobit nejhlubší změny v pojetí vzdělávání a v distribuci pravomocí směrem tam, kde se vzdělávání odehrává.

5. Takže liberalizace je ten největší přínos RVP?

Největší přínos vnímám v tom, že v podstatě stát risknul omezit své pravomoce a přenést je o patro níž, tam kde se vzdělávání skutečně odehrává. Je to velmi liberální krok, který ale vyžaduje jakési reciproční, kompatibilní řešení, protože stát nemůže jenom říct: „Tady máte rámec a dělejte si co chcete a nás už to nezajímá.“ Stát se musí zajímat, jestli ta reforma je úspěšná a jestli jsou naplněny ty efekty, které se od ní očekávají.

6. Myslíte si, že jsou základní školy na takové převratné změny připraveny?

Každý paušální soud selhává, je to samozřejmě velmi diferenciované. Když budu mluvit o základních školách tak bych si troufnul odhadnout, že 40 – 50% škol tento koncept akceptovalo a v podstatě ji vítá. Samozřejmě, že i mezi těmito školami jsou některé, které nesouhlasí se všemi aspekty této reformy. Pak je tu samozřejmě řada škol, které dnes stále váhají - jestli to náhodou někdo nezruší a

nepřijde jiná garnitura a jiný koncept, protože i toto se už v minulosti stalo a někteří kantoři si na to ještě pamatují.

7. Byly školy dostatečně informovány o změnách, které nastanou se zavedením RVP? Probíhaly např. nějaké semináře nebo školení?

To je samozřejmě vždycky otázka. Ve všech regionech se udělaly výjezdy na které byli pozváni všichni ředitelé škol, kde dostali základní informace o tom, co je čeká, jak ty dokumenty vypadají, kde jsou atd. Záleželo také na míře zájmu z jednotlivých škol. Potom také proběhl, vlastně ještě probíhá projekt „Koordinátor“, který byl plně věnovaný na proškolení koordinátorů tvorby školních vzdělávacích programů. K RVP byl napsán i manuál, kde se popisují zkušenosti s tvorbou ŠVP. Je fakt, že si myslím, že tyto dokumenty měl vydat někdo jiný než my, měla se udělat zakázka a každá škola měla dostat několik výtisků RVP, aby ty informace měly školy k dispozici, to je ale můj osobní názor. My pro informovanost škol děláme maximum, na internetových stránkách našeho ústavu je tato problematika od samého počátku, v lednu se otevřel metodický portál, který je vyloženě zaměřený na tvorbu ŠVP. Druhá stránka věci je, že kdo prostě nechce, tak ty informace nemá a nehledá je.

8. Ptám se kvůli tomu, že z výzkumu, který provedla katedra pedagogiky a psychologie Jihočeské Univerzity na jaře roku 2005 vyplývá, že 97,7% z dotazovaných učitelů primárního vzdělávání mělo velmi málo informací o změnách, které ŠVP pro jednotlivé školy přinese...

Předpokládám, že se od té doby toto číslo změnilo, jsme o rok dál, i když je i toto číslo svým způsobem varující. Univerzity jsou jedna ze složek vzdělávací sféry, která na tuto reformu reagovala velmi podivným způsobem, protože šířiteli těchto informací v regionu už před rokem a půl univerzity mohly být. Je možná škoda, že se při osvětě nevyužilo všech možných potencialit, které tam byly.

9. Přijde mi, že tu musela být špatná komunikace mezi ministerstvem, vámi a pedagogickými fakultami... Já jako student 4. ročníku pedagogické fakulty jsem se kromě jedné přednášky a několika obecných informací během hodin didaktiky a metodiky o RVP nic nedozvěděl. Přitom mi přijde hodně důležité, aby i studenti pedagogických fakult, nastávající učitelé, byli dostatečně informováni a školeni předtím, než se zapojí do praxe...

To máte pravdu, možná byl problém v komunikaci, možná problém v nezájmu i z řad fakult, bylo to hodně diferenciované. Někteří konkrétní lidé z těchto fakult nám byli hodně nápomocní. Bylo to o konkrétních lidech, ne o fakultách jako celku. Na všechny fakulty jsme dokumenty a dopisy mají-li zájem o spolupráci posílali. Počet škol který reagoval, vám radši ani nebudu říkat ...

10. Nemyslíte si, že bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP, propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.)?

RVP klade určitý nárok na tvorbu ŠVP, protože určuje jistá pravidla. Otázka je, jak si školy ŠVP nastaví, je tu šance, aby si ho koncipovali podle toho jak chtějí učit. Nejvíce dotazů a otázek, které mi přicházejí, se týká učiva, protože RVP

nestanovuje žádné minimum. Já jim odpovídám, aby se sami sebe zeptali co má podle nich umět člověk, který se učí např. dějepis a to si do toho ŠVP napište. Proč mají děti něco vědět o Přemyslovcích? A co o nich mají vědět? To jsou otázky, které si musí kantoři položit. Já toto vidím jako velmi smysluplné, tyto společné úvahy a jejich popsání v ŠVP.

11. Nebude podle Vás, díky velké autonomii škol a učitelů, docházet k velkému rozdílu mezi jednotlivými školami? Pak může nastat problém při přechodu na střední školu?

V učivu jsou naformulované tzv. očekávané výstupy, které jsou povinné. Je to jakási kondicionální norma toho co by mělo být výstupem ze základní školy. Nikomu by nemělo vadit, jestli se na té či oné škole bude dějepis učit tak či onak. Podstatné jsou očekávané výstupy. Naše školství na toto nebylo zvyklé, protože jsme homogenní společnost, která byla normativně řízená. Ale dnes už je situace jiná... Ta tradiční představa o tom, že všechny děti měli v říjnu např. v češtině souvětí odporovací je prostě nenávratně pryč.

12. Takže tady vlastně nejde o to jakým stylem se učí, ale o to aby děti měly stejné očekávané výstupy?

Ano, ale učitelé mají právo si ty očekávané výstupy přizpůsobit, konkretizovat, doplnit. Nikdo jim neříká, že něco mají opsat. Každá škola si může výstup upravit, konkretizovat podle toho, aby dítě na konci zvládlo to a to.

ŠVP

13. Jak jste spokojen s pilotními školami? Dají se už v současné době vyvodit nějaké závěry?

Pilotní školy se přihlásily dobrovolně, tedy věděly o co jde. Z 60% měly tyto školy už předtím tendence v tom svém vzdělávání uplatňovat. Této nabídce využily k tomu, aby dostaly intenzivnější podporu např. i finanční, k pilotáži dostaly všechny hodiny zaplacené. Školy byly maximálně vstřícné, školní programy jsme s nimi analyzovali několikrát a těch 16 programů z pilotních škol – všechny jsou velmi dobré, nejsou to unifikované programy, kantoři měli spoustu nápadů. Ovšem závěry se z těchto programů dělat nedají, jelikož rok a půl je velmi krátká doba na to, aby se tam nějaké závěry dělat mohly.

14. Jak rozsáhlý má být ŠVP?

To je velmi různé, některé dokumenty jsou velmi masivní, ale v průměru to je 200 - 250 stran.

15. Může se ŠVP tvořit odděleně pro 1. a 2. st. ZŠ, nebo je třeba postupovat současně?

Měl by to být celoškolský program, týká se to obou stupňů. Logika věci říká, že by tam prostě měla být vymezena úroveň žáka, který nastupuje z prvního na druhý stupeň. Školy postupovaly různě, nicméně většina programů vznikla jako celek.

16. Jakým způsobem bude probíhat schvalování ŠVP? Kdo bude kromě rady školy dělat oponenturu tohoto programu? Kdo získá kompetence posoudit kvalitu ŠVP?

Tam musí svoji roli hrát ČSI, ta je pověřena určitou kontrolní funkcí a jsou 3 věci, které oni budou moci dělat. Trváme na tom, že ŠVP musí být v souladu s RVP. Druhá věc je, že ČSI může prověřit zda ŠVP škola nejen má, ale jestli i podle něho pracuje. Třetí věc bude moci ČSI dělat, po vypracování evaluačních nástrojů, které budou zaměřeny na očekávané výstupy v RVP, inspekce bude moci zjistit do jaké míry školy dosahují očekávaných výstupů, které jsou v RVP popsány. Jinak žádný kontrolní ani schvalovací orgán není. Je tu určitá kontrola veřejnosti, protože každé ŠVP musí být přístupné veřejnosti. Je doporučeno, že by ŠVP mělo být konzultováno se zřizovatelem školy. A potom tu je školská rada. Vytvoření nějaké instituce, která by schvalovala programy, by mi přišlo velmi nákladné a marné a opět by to vedlo k unifikaci programů.

17. Dostanou školy vzorový ŠVP?

Nechci, aby k tomu docházelo. Obávám se, že by se potom školy přestaly snažit tvořit vlastní ŠVP.

18. Jak dlouho může trvat, než si školy vytvoří efektivní ŠVP?

Zákon školám dává 2 roky. Myslím si, že ŠVP je projekt, že to je nehotová záležitost, v zákoně je dáno, že to je dokument otevřený a že je tam nutná korekce podle toho jak se bude učit se tam pak některé věci můžou doplňovat, měnit. Řekl bych že usazený školní vzdělávací program, alespoň v těch zásadních výchozích parametrech, je záležitostí tak pěti deseti let, alespoň ta usazená podoba.

19. Jaký je rozdíl mezi vzdělávacími oblastmi a průřezovými tématy?

Vzdělávací oblasti jsou jakési formální ukazatelé, sdružují obory, které si jsou materiálně blízké. Tyto oblasti musí být ve vzdělávání zastoupeny, na úrovni školního programu už nejde o oblasti a obory, ale o konkrétní předměty. Průřezová témata vnímáme jako oblast, která je ve vzdělávání nezastupitelná, ale může mít nejrůznější podoby. Měli by procházet vzděláváním a to nejen výukou jaksi napříč všemi oblastmi a obory, ale také by měla prolínat život školy, styl práce a vztahy, které na škole fungují.

CIZÍ JAZYK

20. Jak velký důraz se klade na výuku cizích jazyků?

Výuka cizích jazyků se posunula do 3. třídy, celková dotace na 1. stupni je 9 hodin. První cizí jazyk pokračuje celým druhým stupněm a pak je tu povinná nabídka druhého cizího jazyka na druhém stupni. Druhý cizí jazyk je brán spíš okrajově, jde ale o to, aby děti znaly základní věci, třeba jak se dostat na nádraží. Jde o schopnost zvládnout základní komunikační situace do kterých se může člověk dostat.

21. Bude se výuka cizích jazyků řídit evropským referenčním rámcem?

Předpokládáme, že u prvního cizího jazyka by to tak být mělo, i z hlediska návaznosti na střední školu. Ale to je otázkou budoucnosti.

22. V čem se bude lišit výuka cizích jazyků od dosavadních praktik?

Myslím si, že došlo k obrovským změnám v tom, že učitelé jazyků dnes mají k dispozici velmi dobré učebnice, nabídku metodických materiálů a různé doplňkové materiály. Kdo chce tedy dnes učit jazyky moderně, má k tomu materiální základnu. Obecně si myslím, že u výuky cizích jazyků by se měla zdůrazňovat především komunikativní dovednost. Schopnost mluvit, domluvit se, reagovat na nějaké situace a nelpění tolik na gramatických strukturách.

PŘÍLOHA P IV: Rozhovor s Mgr. Michalem Simandlem

1. Co si myslíte o RVP? Bylo jeho zavedení dobrý nápad?

Nápad to byl asi dobrý, ale nevěřím, že se v praxi moc uchytí. Myslím, že učitelům přiděluje zbytečnou práci vymyšlení ŠVP. Na druhou stranu se mi líbí, že by měl mít učitel více volnosti v organizaci výuky, ale to by se dalo ošetřit i jinak. Většina učitelů, které znám se k němu staví spíše skepticky.

2. Jaké jsou podle Vás nejdůležitější změny, které RVP přinese?

Nevěřím, že do vlastní výuky přinese něco nového. Myslím, že většina učitelů si bude učit stejně podle sebe jako doposud.

3. Myslíte si, že jsou základní školy na takové změny připraveny?

Asi ano, vnímám to stejně jen jako formalitu a zbytečné zatěžování učitelů.

4. Byla vaše škola dostatečně informována o změnách, které nastanou se zavedením RVP? Probíhaly např. nějaké semináře nebo školení?

Ano, z řad učitelů byly vybrány 2 koordinátorky, které byly proškoleny a ostatní učitelé se kvůli ŠVP schází už 6 měsíců skoro každých 14 dní na 3 hodiny.

5. Nemyslíte si, že bude RVP na učitele klást příliš velké nároky (příprava, tvorba vlastního ŠVP, propojování předmětů, komunikace s ostatními učiteli, slovní hodnocení atd.)?

Určitě je zbytečné vytváření vlastního ŠVP pro každou ZŠ, ale jinak v propojení předmětů a ostatních věcech týkající se výuky, se podle mě nic zásadně nemění (stejně si to každý učitel bude dělat podle svého).

6. Vy jako začínající pedagog jste na RVP připraven?

Asi ano, nevidím žádnou změnu, která by mě čekala.

7. A vaši starší kolegové? Co si o RVP myslí učitelský sbor?

Jsou velice skeptičtí a nemají o něm valné mínění, říkají, že takovýchto novinek už během praxe zažili více a stejně je to pořád stejné.

8. Kde a kdy jste se o RVP dozvěděl?

V průběhu studia na vysoké škole, ale to byli jen povrchní informace. Daleko více až na ZŠ kde učím.

9. Myslíte si, že vás univerzita, na které jste studoval, dostatečně připravila na změny, které s sebou RVP přinese?

Ne!

10. Zaslechl jsem názory, že některé školy tvorbu vlastního ŠVP obejdou, např. tím, že ho okopírují od jiné školy nebo si ho nechají na zakázku udělat. Co vaše škola?

Bohužel je jedna z mála poctivých, která se ho snaží vytvářet sama.

11. Jaké jsou výhody/ nevýhody vlastního ŠVP?

Myslím, že je to jen zbytečné zatěžování učitelů v praxi pedagogy teoretiky. Osobně bych nechal naše školství tak, jak je, protože si nemyslím, že by bylo zapotřebí nějaké reformy. Spíše bych se zaměřil na jiné věci: zvýšit komfort učitelů, vytvořit jim lepší podmínky, hlavně přilákat mladé lidi do školství atd.

12. Máte díky Vaší malé zkušenosti, praxi, problémy se sestavováním ŠVP pro předměty, které vyučujete?

Ano, s určitými problémy jsem se setkal, protože jsem ještě neprošel celým učebním cyklem, proto si myslím, že by osnovy měli sestavovat učitelé s praxí.

13. Kdo všechno se podílí na tvorbě ŠVP na Vaší škole? Jaké jsou největší problémy při jeho sestavování?

Na naší škole se na tvorbě ŠVP podílí úplně všichni, máme rozdělené funkce. Nevím jaké jsou problémy, asi to že se do toho nikomu moc nechce.